

TÖRTÉNELEM - 5-8. évfolyam

CÉLOK ÉS FELADATOK.....	2
5–6. évfolyam	3
5. évfolyam	4
<i>Minimum követelmények az 5. évfolyam végén:</i>	14
6. évfolyam	15
<i>Minimum követelmények a 6. évfolyam végén:</i>	26
7–8. évfolyam	28
7. évfolyam	29
<i>Minimum követelmények a 7. évfolyam végén:</i>	40
8. évfolyam	42
<i>Minimum követelmények a 8. évfolyam végén:</i>	53

CÉLOK ÉS FELADATOK

Az ember és társadalom műveltségi terület a tanulók társadalmi környezetben való eligazodásához, szocializációjához nyújt segítséget. Ennek középpontjában hagyományosan a történelem, mint múltismeret áll, mely a társadalom közös emlékezeteként az emberi azonosságtudat egyik alapja. Ez az identitástudat sokrétű, a legszűkebb helyi közösségektől, a haza és a nemzet legnagyobb kohéziós erőt jelentő összefogó erején át, az európai kontinens közösségei által az emberiség egészéhez való tartozás érzéséig terjed. Kölcsönös függésünk megértése meghatározó jelentőségű, amely világtörténelmi látásmódot követel, és a különböző – főleg európai – kultúrák, de leginkább határainkon inneni és túli nemzeti értékeink megbecsülését jelenti.

A történelem tanításának és tanulásának a célja olyan, hazánk és az emberiség múltjával kapcsolatos műveltség és képességek elsajátíttatása és elsajátítása, amely közös kommunikációs alapot szolgáltatva biztosítja egymás kölcsönös elfogadását a szűkebb és tágabb közösségek számára. Fontos a történelmi folyamatok megértetése és megértése is, olyan történelmi tudat kialakítását megalapozva, amelynek révén egyrészt beláthatóvá válik, hogy a jelen a múlt történéseinek a következménye is; másrészt viszont az, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára. A történelem tanulásának tehát nem pusztán az a célja, hogy megismerjük múltunkat, hanem az is, hogy jobban tudjunk tájékozódni a jelenben. Kiemelt cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelme sokféle egyéb nemzetiség és etnikum együttműködésének az eredménye is.

A múlt felidézésének igénye és az ehhez szükséges képességek fejlesztése csak akkor lehet eredményes, ha – figyelembe véve a tanulók életkori sajátosságait – élményszerű a tanítás. Az általános iskolai történelemtanításnak éppen ezért a múltat szemléletesen megjelenítő történettanításon kell alapulnia. A történetek a múlt színes, sodró valóságának, a valaha volt élet lehető lényegi teljességének képszerű felidézését jelentik. Segítik átélni a tanulóknak a történeti valóságot, vagyis a segítségükkel juttathatjuk el tanulóinkat a történelmi elemzésig, a megfelelő következtetések, általánosítások segítségével a tudományosan megalapozott történelmi ismeretek rendszeréhez.

Mivel az 5–6. évfolyamos tanulók gondolkodása konkrét, ezért esetükben a múlt képszerű megjelenítése különös jelentőségű. Ennek érdekében a történetek megjelenítésén alapuló és tevékenység-központú feldolgozás a történelemtanítás alapelve, melynek eszközei között fontos szerepet játszik a jeles történelmi személyiségek bemutatása, valamint az egyes korok embereinek mindennapjait bemutató életmódtörténet. A 7–8. évfolyamos tanulók gondolkodása már inkább elvont fogalmi szintű, amely képes a múlt valóságát az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva feldolgozni. A történelem képszerű megjelenítését jelentő történettanításra itt is szükség van, mely azonban már komolyabb elemzéssel társul, mivel ezek a tanulók képesek a történelem megismerésének, a jelenségek elemzésének magasabb szintjére is.

A tananyag tevékenység-központú feldolgozása a kompetencia elvű képzés folyamatában a fejlesztési feladatok révén valósul meg. A tananyag elsajátítása elsősorban tanulói tevékenységgel lehetséges, a tevékenységek elvégzésére irányuló képességek fejlesztése pedig különböző típusú feladatok révén történik. A történelem megismeréséhez az ember és társadalom műveltségi terület egészére is érvényes fejlesztési területek – az ismeretszerzés és tanulás, a kritikai gondolkodás, a kommunikáció, valamint az időben és térben való tájékozódás – járulnak hozzá a legsajátosabb módon. Fontos, hogy a tanulók – az élethosszig tartó tanulás igényének megfelelően – képessé váljanak ismereteket meríteni szűkebb környezetükből, történetekből, könyvekből, képekből, tömegkommunikációs eszközökből, a világhálóról, statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordo-

zók. Az is lényeges, hogy az ezekből szerzett ismereteket egyre önállóbban és kritikusabban értelmezzék, és tudjanak belőlük következtetéseket levonni.

A társadalmi és állampolgári ismeretek témakörei a társadalmi gyakorlatra összpontosító szocializációs célú tartalmi egységek, amelyek komplex módon reagálnak a diákokat közvetlenül érintő társadalmi jelenségekre. Problémafelvetésük és szóhasználatuk olyan tudományterületekre épül, mint a szociológia, a szociálpszichológia, a politológia, a jogtudomány, a közgazdaságtan és a média tudománya. Az e témakörökben megjelenő ismeretek fontos szerepet játszanak a társadalom múltjára és jelenére vonatkozó tudás összekapcsolásában. Egyúttal alapokat kínálnak annak megértéséhez, hogy miként működik a társadalom, az állam és a gazdaság, amelyben saját maguk és családjuk mindennapi élete zajlik.

Nem mindegy tehát, hogy a tanulók találkoznak-e ezekkel a kérdésekkel iskolai tanulmányaik során, vagy sem. Mint ahogy az sem mellékes, hogy az iskola ösztönzi-e őket az aktív, cselekvő állampolgárként való életre, vagy az őket körülvevő világ társadalmi, közéleti és gazdasági problémáival akkor találkoznak először, amikor azokat már nekik maguknak kell megoldaniuk. A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek témaköreinek feldolgozása – cselekvési minták bemutatásával, szituációs gyakorlatok szervezésével, tapasztalatszerzési lehetőségek megteremtésével és bizonyos gyakorlatias készségek fejlesztésével – sokat tehet azért, hogy a fiatalok ne álljanak majd védtelenül bonyolult élethelyzetekben.

5–6. ÉVFOLYAM

Az általános iskolai történelemtanítás első két éve bevezet a történelem tanulásába. Olyan alapvető fejlesztési területek, nevelési célok állnak a középpontban, mint a nemzeti öntudat kialakítása, fejlesztése, a hazafias nevelés, az állampolgárságra és demokráciára nevelés meg-alapozása, valamint a tanulás tanítása. A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia, valamint a hatékony és önálló tanulás kiemelt jelentőségű. Fontos szempont az adott szakaszban a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási értékeinek a megismertetése, továbbá, hogy a tanulók bepillantást nyerjenek a történelmi múltat feldolgozó történész munkájába. Ajánlott a múzeumok, közgyűjtemények látogatása, rendeltetésük, szerepük megismertetése. Ez szolgálja a tantárgy vonzóvá tétele mellett annak hitelességét is.

A rendszeres történelemtanítás az első két évben a történetek feldolgozásán, a jeles történelmi személyiségek és az adott korok mindennapjainak a bemutatásán alapul, kiemelten tárgyalva a magyar történelmi múlt sorsfordulóit. Ennek keretében fontos arra figyelni, hogy a magyarságot – egyebek mellett – a múlttól szóló, a közösség többsége által ismert mondák, történetek, valamint a közös nyelv és hagyomány tartják össze. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a múlt megismerésével alakul ki az egyes ember történelmi látásmódja, a nemzedékek közös történetei pedig a nemzeti öntudat fejlesztését eredményezhetik. Ez a két év alapozza meg a tanulók időben és térben való tájékozódását. Mindezeknek a megvalósítása csak tevékenység-központú tanítással, változatos fejlesztési feladatok beiktatásával lehetséges. Törekedni kell a történelemtanítás élményszerűségére is, hogy a távoli korokat, az ott élő emberek világát életközeli tudjuk feldolgozni. A feldolgozás során támaszkodni kell a korosztály élénk, alkotó fantáziájára is. Fontos, hogy figyelembe vegyünk az 5–6. osztályos tanulók jellemzően konkrét gondolkodását, amely a múlt képszerű megjelenítését igényli. Építenünk kell az alsó tagozatos történelmi tárgyú olvasmányok élményanyagára is.

5. ÉVFOLYAM

<i>Tematikai egység címe</i>	<i>órakeret</i>
Személyes történelem	2 óra
Fejezetek az őskor és az ókor történetéből	32 óra
A kereszténység	5 óra
A középkor világi	12 óra
A magyarság történetének kezdetei	7 óra
Múzeumi óra	3 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret az éves óraszám 10%-a	7 óra
Az éves óraszám	68 óra

<i>Tematikai egység</i>	<i>Személyes történelem</i>		<i>órakeret: 2 óra</i>
<i>Témák</i>	<i>Altémák</i>	<i>Fogalmak és adatok/Lexikák</i>	<i>Fejlesztési feladatok</i>
Körülöttem a történelem	<ul style="list-style-type: none"> - Családi fotóalbum és személyes tárgyak. - Személyes történetek dokumentálása, elbeszélése. - Egy nap dokumentálása. - Kódexkészítés (valamilyen magyar kódex mintájára pl. Képes krónika). 	<p><i>Fogalmak:</i> kódex.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. és Kr. u., évszázad, őskor, ókor, középkor, újkor, jelenkor/modern kor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Egyszerű, személyes történetek elmesélése. - Családi fotók, tárgyak, történetek gyűjtése és rendszerezése. - Címer, zászló, pecsét készítése önállóan vagy társakkal. - Információk gyűjtése képi és tárgyi forrásokból megadott szempontok szerint. - A történelmi idő ábrázolá-
Címer, zászló, pecsét, az idő mérése	<ul style="list-style-type: none"> - Címerek és zászlók alkotóelemei saját település és Magyarország címere és zászlaja példáján. - A hitelesítés eszköze, a pecsét (pl. az Aranybulla pecsétje). - Személyes címer-, zászló- és pecsétkészítés. - Az időszámítás. 		

			sa vizuális eszközökkel.
Tematikai egység	Fejezetek az őskor és az ókor történetéből		Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	<p>Alsó tagozatos olvasmányok az őskori emberről és a Bibliából. Olvasmányok, filmek ókori görög és római mitikus és valós eseményekről, személyekről.</p> <p>A negatív számok használata a mindennapi életben (hőmérséklet, adósság), a számok helye a számegeyenesen. Az idő mérése.</p>		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri az emberi munka és a környezethez való alkalmazkodás jelentőségét, valamint a különböző emberi közösségeknek (család, törzs stb.) az egyes történelmi korokban betöltött szerepét. Tudatosulnak benne az állam különböző társadalomszervező funkciói (munka megszervezése, védelem stb.). Belátja, hogy az emberi civilizációt sokak munkája teremtette meg, valamint a múlt emlékei, maradványai megóvásra érdemek.</p> <p>Képes tankönyvi olvasmányok és képek által közvetített történetekből ismereteket szerezni az őskorról és az ókori Keletről, valamint azok valós és a fiktív elemeinek a megkülönböztetésére a régi korokról szóló történetekben. A történetek elmesélésével fejleszti szóbeli kifejezőmódját. Megérti az időszámítás jelentőségét és megismeri annak technikáját. Felismeri a történelmi térképek sajátosságait, a földrajzi térképekhez viszonyítva is.</p>		
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>Ismétlés, az alsó tagozatos történelmi tárgyú olvasmányok felidézése.</p> <p>Rejtőzködő múlt, a régészek munkája.</p> <p>Képek az őskori ember életéből.</p> <p>Varázslók és varázslatok. Az őskor kulturális emlékei.</p> <p>Az első letelepült közösségek: falvak és városok.</p> <p>Falvak és városok.</p> <p>Az időszámítás.</p> <p>Az ókori Egyiptom. Hétköznapok és ünnepek.</p> <p>A piramisok titkai: az egyiptomi vallás, tudomány és művészetek.</p> <p>A világvallások alapvető taní-</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Tankönyvi szövegek tanulmányozása. (Pl. a régészet szerepe a múlt megismerésében.) - Képek, képsorok megfigyelése. (Pl. az emberek őskori tevékenységei leletek és rekonstrukciós rajzok alapján.) - Információk rendezése. (Pl. bibliai történetek olvasása alapján.) - A hallott és olvasott elbeszélő szövegek tartalmának elemzése. (Pl. bibliai történetek meghallgatása, olvasása alapján.) <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Valós és fiktív elemek 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Mondák, mitológiai történetek, bibliai történetek (pl. a teremtéstörténet és a vízözön története a Bibliában).</p> <p><i>Erkölcstan:</i></p> <p>Alapvető erkölcsi értékek.</p> <p><i>Természetismeret:</i></p> <p>Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések. Az állatok háziásítása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Őskori művészet: építmények, barlangrajzok, szobrok (pl.</p>	

<p>tásai. Népek és vallások egymásra hatása.</p> <p>Ókori keleti örökségünk Mezopotámia, India, Kína területéről. Az írásbeliség kezdetei. Hasonlóságok és különbségek.</p>	<p>megkülönböztetése. (Pl. Babel tornya.)</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ismertető az őskori szerszámokról, eszközökről; a művészet kezdeteiről. (Pl. a barlangrajzok és őskori szobrok alapján.) - A nagy folyamok szerepének érzékeltetése a földművelés kialakulásában. (Pl. az öntözéses földművelés és a kereskedelem kialakulásának okai, következményei.) - Az ókori kulturális örökség számbavétele írásban és szóban. (Pl. a piramisok, a kínai nagy fal; az írásfajták.) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Az időszámítás kialakulásának okai és jelentősége. (Pl. időszak készítése.) 	<p>Stonehenge, altamirai barlangrajz). Egyiptomi és mezopotámiai sírtípusok és templomok (pl. Kheopsz fáraó piramisa, zikkurat /toronytemplom/, a karnaki Amon templom), szobrok az ókori Egyiptomból (pl. az írnok szobra, Nofretete fejszobra), ókori keleti falfestmények vagy domborművek (pl. Fáraó vadászatán – thébai falfestmény).</p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték.</p> <p>Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Életmód, kereskedelem, város, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit, egyistenhit.</p> <p>Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, gazdaság, termelés, állam, birodalom, egyeduralom, demokrácia, királyság, köztársaság, császárság, vallásüldözés.</p>	
<p>Fogalmak, adatok</p>	<p><i>Fogalmak:</i> őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, piramis, hieroglifa, jósda, többistenhit, ékírás, betűírás, múmia.</p> <p>Mítosz, monda, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, légió, rabszolga, provincia, amfiteátrum, falanx, légió, népvándorlás, Újszövetség.</p> <p><i>Személyek:</i> Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné. Periklész, Romulus, Nagy Sándor, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Attila.</p> <p><i>Topográfia:</i> ókori Kelet, Egyiptom, Nílus, Jeruzsálem, Mezopotámia, Kína.</p> <p>Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom,</p>	

	<p>Marathón, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum,</p> <p><i>Évszámok:</i> Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. e. 44 (Julius Caesar meggyilkolása), Kr. u. 476 (a Nyugat-római Birodalom bukása, az ókor vége).000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése).</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanuló felismeri, hogy az ókori görögséget a közös nyelv, a mondai történetek, a vallás és az olimpiai játékok kapcsolták össze. Látja, hogy az athéniak a perzsák elleni harcokban nemcsak a földjüket, városukat védték, hanem a szabadságukat is. Értékeli az ókor hőseinek közösségükért tett bátor, önfeláldozó magatartását. Megérti, hogy a történelem szereplőit, hőseit elsősorban a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékelhetjük. Tisztában van azzal, hogy az ókori rómaiak olyan hatalmas birodalmat hoztak létre, mely a Kárpát-medence területére is kiterjedt, így fontos a pannóniai római örökségünk kulturális emlékeinek megismerése, megbecsülése és védelme.</p> <p>Képes szöveges és képi információk gyűjtésére, azok egymással való összevetésére ókori görög-római témákból, valamint korabeli régészeti emlékek megfigyelésére, lelet és rekonstrukció összevetése is. A megismert történelmi fogalmakat helyesen alkalmazza, az egyszerű írásos forrásokat megérti, és tanári segítséggel feldolgozza. Képes történelmi események időrendbe állítására és időszalagon való elhelyezésére is.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Mondák a krétai és trójai mondakörből.</p> <p>A görögök vallása és az ókori olimpiák.</p> <p>Hétköznapi és ünnepek.</p> <p>Hétköznapi Athénban és Spártában.</p> <p>Gyermekek nevelése, oktatása.</p> <p>Történetek a görög-perzsa háborúk korából.</p> <p>Békék, háborúk, hadviselés. Egyezmények, szövetségek.</p> <p>Az athéni demokrácia virágkora.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Információk gyűjtése a görög világról. (Pl. az életmód jellegzetességei.) – Információk gyűjtése a görög-római világban lezajlott jelentősebb háborúkról képek és történelmi térképek segítségével. (Pl. a görög-perzsa háborúk, a pun háborúk.) – Történetek és képek gyűjtése az ókori római világból. (Pl. Romulus és Remus mondája; olvasmányok feldolgozása Róma fénykoráról.) – Képszerű ismeretek gyűjtése az antik építészetről. (Pl. a görög és római építészet hasonlóságainak és különbségeinek összeve- 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Mese, monda, mítosz. (Pl. ismert görög mondák Prométheuszról, Odüsszeuszról, Daidalosz és Ikaroszról.)</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i></p> <p>Néhány példa a görög/latin szavak átvételére a tanult idegen nyelvben.</p> <p><i>Matematika:</i></p> <p>A római számok.</p> <p><i>Erkölcstan:</i></p> <p>A vallási közösség és vallási intézmény. A nagy világvallások</p>

<p>Művészek és művészetek, tudósok és tudomány az ókori görög világban.</p>	<p>tése.)</p>	<p>világképe és erkölcsi tanításai.</p>
<p>Történetek Nagy Sándorról. Birodalmak.</p>	<p><i>Kritikai gondolkodás:</i> – Valóság és fikció szétválasztása egy-egy görög és római mondában. (Pl. a trójai faló története vagy Romulus és Remus.)</p>	<p><i>Természetismeret:</i> A félsziget fogalma, jellegzetességei a gazdasági életben. A Balkán-félsziget és az Itáliai félsziget Európa térképén.</p>
<p>Róma alapítása és terjeszkedésének kezdetei. A pun háborúk és hadvezérei.</p>	<p>– Mondák forráskritikai elemzése. (Pl. a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése az Ariadne fonaláról szóló történetben.)</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> Ókori épületek maradványai (pl. az athéni Akropolisz, a római Colosseum); a görög és római emberábrázolás, portrészobrászat; korai keresztény és bizánci templomok.</p>
<p>Birodalmak. A földrajzi környezet. Közlekedés, úthálózat, hírközlés.</p>	<p>– A hódító Róma történelmi szerepe. (Pl. a római hódítások pozitív és negatív következményei.)</p>	<p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Részletek népszerű játékfilmekből. (Pl. Wolfgang Petersen: Trója; Oliver Stone: Nagy Sándor; Ridley Scott: Gladiátor; William Wyler: Ben Hur; Franco Zeffirelli: Jézus élete.)</p>
<p>Köztársaságból egyeduralkodó. Híres és hírhedt császárok. Uralkodók és államférfiak.</p>	<p>– Lelet és rekonstrukció összevetése. (Pl. Colosseum, diadalívek stb.)</p>	<p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p>
<p>A régi Róma művészeti emlékei, híres tudósai és művészei.</p>	<p><i>Kommunikáció:</i></p>	<p>– Az Itáliai-félsziget elhelyezkedése, felszínének jellegzetességei. A Római Birodalom terjeszkedése. (Pl. a második pun háború nyomán követése történelmi térképen; a Római Birodalom helye Európa mai térképén.)</p>
<p>Élet a Római Birodalomban. Család, lakóhely.</p>	<p>– A görög világ főbb jellegzetességeinek bemutatása. (Pl. néhány monda szóbeli felidézése.)</p>	<p>– Az időszámítás technikájának gyakorlása. (Pl. a főbb görög és római események ábrázolása párhuzamos időszala-</p>
<p>Pannónia provincia.</p>	<p>– Szituációs játék. (Pl. az athéni demokrácia működése.)</p>	
<p>A Római Birodalom meggyengülése, a Nyugatrómai Birodalom bukása.</p>	<p>– Rendszerező tábla készítése (pl. az ókori Hellászról és a Római Birodalomról).</p>	

	gon.)	
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, gazdaság, termelés, állam, birodalom, egyeduralom, demokrácia, királyság, köztársaság, császárság, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	<p>Fogalmak: mítosz, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, légió, rabszolga, provincia, népvándorlás, Újszövetség.</p> <p>Személyek: Zeusz, Periklész, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Jézus, Mária, József, Attila.</p> <p>Topográfia: Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathón, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem.</p> <p>Évszámok: Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. e. 44 (Julius Caesar meggyilkolása), Kr. u. 476 (a Nyugatrómai Birodalom bukása, az ókor vége).</p>	
Tematikai egység	A kereszténység	
		órakeret 5 óra
Témák	Altémák	fejlesztési feladatok
Az Ószövetség népe	<ul style="list-style-type: none"> – Az Ószövetség/Héber Biblia: Ábrahám és Mózes. – Az önálló zsidó állam alapítói: Dávid és Salamon története. 	<ul style="list-style-type: none"> – Jézus élete legfontosabb eseményeinek bemutatása.
Jézus élete, tanításai és a kereszténység	<ul style="list-style-type: none"> – Történetek az Újszövetségből. – A kereszténység főbb tanításai. – A kereszténység elterjedése. – A keresztény hitélet színterei és szertartásai. <p>A kereszténység jelképei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jézus erkölcsi tanításainak értelmezése. – A kereszténység fő jellemzőinek és elterjedésének bemutatása. – A Héber Biblia máig ható innovációi: egyistenhit, tízparancsolat, heti pihenőnap

Értelmező kulcsfogalom	egyistenhit, Biblia, Ószövetség/Héber Biblia, Újszövetség, zsidó vallás, keresztény vallás, kereszttség és úrvacsora.	
Személyek	Mózes, Dávid, Salamon, Jézus, Mária, József, Szent Péter és Szent Pál apostolok.	
Topográfia	Jeruzsálem, Betlehem	
Tematikai egység	A középkori világai	
	Órakeret 12 óra	
Előzetes tudás	Olvasmányok – mesék és valós történetek –, filmek a középkor világából/világáról: királyok, lovagok, polgárok, parasztok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a különböző népek vallása, kulturális, társadalmi és gazdasági tevékenysége kölcsönösen hat egymásra. Látja, hogy a közösségeket a munka tartja fenn, a gazdasági fejlődés szempontjából pedig fontos az egyéni érdekeltség, valamint azt, hogy a társadalmi életet a szellemi és anyagi viszonyok együttesen határozzák meg. Érzékeli, hogy a korszak meghatározó vallási és szellemi irányzatainak (lovagi kultúra, humanizmus stb.) máig mutató hatásuk van. Felismeri a középkori keresztény államok kialakulása jelentőségét.</p> <p>Képes a középkori Európa főbb változásainak a bemutatására, meghatározó vallásainak megkülönböztetésére jellegzetességeik alapján. Sokoldalúan és kritikus szemlélettel megismeri a középkori ember életét, és szóbeli kifejezőképességét fejleszti erről szóló történetek elbeszélésével.</p>	
	Témák	Fejlesztési követelmények
	Kapcsolódási pontok	
<p>A Frank Birodalom és keresztény királyságok. A Bizánci Birodalom.</p> <p>Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai. Az iszlám kulturális hagyatéka. Népek és vallások egymásra hatása, együttélése.</p> <p>A keresztény egyház felépítése, jellemzői.</p> <p>A fontosabb európai államok az első ezredfordulón.</p> <p>Az uradalmak. Földesurak és jobbágyok.</p> <p>Család, lakóhely.</p> <p>A keresztény egyház. Világi papok és szerzetesek.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A középkori élet színtereinek, főbb jellemzőinek megismerése. (Pl. a földesúri vár felépítésének, az egyes részek funkciójának számba vétele képek alapján.) – Ismeretek gyűjtése az érett középkorról. (Pl. a reneszánsz stílus jegyeinek megfigyelése festmények, szobrok és épületek képeinek segítségével; a vallási fanatizmus megnyilvánulásai.) <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Társadalmi csoportok jellegzetességeinek felismerése, összevetése. (Pl. a bencés rend legfontosabb jellegzetességeinek ismerete; társadalmi 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Középkori témájú mesék, mondák a királyokról, lovagokról, földesurakról.</p> <p><i>Idegen nyelvek:</i></p> <p>A híresebb középkori városok nevének helyes kiejtése a tanult nyelven.</p> <p><i>Matematika:</i></p> <p>Az „arab” számok eredete.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A középkori építészet, a román és a gótikus stílus jellemzői; középkori freskók, tábla-</p>

<p>Lovagi életmód, lovagi érények. A keresztes hadjáratok.</p> <p>A középkori városok. A katedrálisok és a gótika.</p> <p>A polgárok. Falvak és városok.</p> <p>A céhek kialakulása, feladatai és működésük.</p> <p>A távolsági kereskedelem vízen és szárazföldön.</p> <p>Felfedezők, feltalálók.</p> <p>Járványok a középkorban.</p> <p>Betegségek, járványok.</p> <p>A középkori Európa öröksége.</p> <p>A humanizmus és a reneszánsz. A könyvnyomtatás.</p>	<p>csoportok [szerzetesek, lovagok] közös jellemzői.)</p> <p>A középkori városok jellegzetességeinek számbavétele, magyarázata, az életmód jellemzői. (Pl. képek és térképek segítségével megértetni, miért az adott helyen alakultak ki a középkori városok.)</p> <p>Kérdések megfogalmazása egyszerű írásos források alapján. (Pl. a könyvnyomtatás elterjedésének jelentősége a kultúrában.)</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>A középkori életmód ismertetése szóban vagy feldolgozása játékos formákban. (Pl. apródból lovag – a lovaggá válás folyamatának megbeszélése dramatizált formában)</p> <p>Események, történések dramatikus megjelenítése. (Pl. hűbéri eskü, lovaggá avatás.)</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>A középkori birodalmak térképen való elhelyezése. (Pl. a Frank Birodalom, a Bizánci Császárság.)</p> <p>Az időszalag használatának, valamint a tanult évszámokkal való számítás gyakorlása. (Pl. a tanult események elhelyezése az időszalagon.)</p>	<p>képek, üvegablakok és oltárszobrok. Reneszánsz paloták.</p> <p>A reneszánsz nagy mesterei.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Gregorián énekek, a reneszánsz zene.</p> <p><i>Testnevelés és sport:</i></p> <p>Érdekességek a testedzés történetéből – a parasztok sportjai, lovagi játékok.</p> <p><i>Mozgókép kultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Részletek népszerű játékfilmekből (pl. Mel Gibson: A rettenthetetlen; Luc Besson: Jeanne d’Arc.)</p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, falu, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, ál-</p>	

	lamforma, politika, állam, államforma, királyság, császárság, egyeduralom, birodalom, vallás, vallásüldözés, kultúra.	
Fogalmak, adatok	<p>Fogalmak: középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, pápa, szerzetes, eretnek, kolostor, kódex, lovag, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatásromán stílus, gótikus stílus.</p> <p>Személyek: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Gutenberg.</p> <p>Topográfia: Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-római Császárság, Anglia, Franciaország, Visegrád, Szentföld.</p> <p>Évszámok: 622 (Mohamed „futása”), 800 (Nagy Károly császár), XV. század (könyvnyomtatás).</p>	
Tematikai egység	<i>A magyarság történetének kezdetei</i>	<i>Órakeret 7 óra</i>
Előzetes tudás	Magyar népmesék, hazai nemzetiségek és más népek meséi, mesefajták; mondák, regék, legendák. Alsó tagozatos olvasmányok a hun-magyar mondanépből, a vérszerződésről, a honfoglalásról, Szent Istvánról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló megbecsüli az országalapítók és -építők (uralkodók és közemberek) munkáját és emlékét. Felismeri a közösségi összefogás, áldozatkészség és helytállás erejét a haza építésében és védelmében. Értékeli hazánk európai keresztény államközösségbe való sikeres beilleszkedését, felismeri a keresztény értékrend máig ható elemeit és azok jelentőségét. Belátja, hogy az utókor a korszak szereplőit a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékeli.</p> <p>Megismeri és feldolgozza a magyarság régmúltját, a tények és a vitatott kérdések (eredet, rokonság stb.) együttes feltárásával is. Felismeri a mondák és valóság közötti kapcsolatokat és ellentmondásokat egyaránt. Különböző források feldolgozása és ütköztetése révén fejleszti kritikai gondolkodását.</p>	
<i>Témák</i>	<i>Fejlesztési követelmények</i>	<i>Kapcsolódási pontok</i>
<p>A hun-magyar eredettörténet a krónikákban: Hunor, Magor; Csaba királyfi.</p> <p>Az Árpád-ház eredettörténete: Emese álma, vérszerződés.</p> <p>Álmos és Árpád alakja a krónikákban.</p> <p>A honfoglalás: Etelkőzből a Kárpát-medencébe.</p> <p>Történetek a kalandozó ma-</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p>A magyar őstörténetre vonatkozó ismeretek szerzése különböző típusú forrásokból. (Pl. a rovásírásos ABC megismerése.)</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>A hun-magyar mondanépből. Részletek magyar szentek legendáiból.</p> <p><i>Természetismeret:</i></p> <p>A Kárpát-medence tájegységei, gazdaságföldrajzi jellegzetességeik.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>A magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai, a népi tánc-</p>

gyarokról.		zene. <i>Vizuális kultúra:</i> Festmények, szobrok és filmek a magyar mondavilágról, a vérszerződésről, a honfoglalásról és az államalapításról. Népvándorlás kori tárgyak. A román stílus hazai emlékei. <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Részletek népszerű játékfilmekből. (Pl. Koltay Gábor: Honfoglalás;)
Értelmező és tartalmi kulcsfogalom	hunok, finnugor, törzs, vérszerződés, fejeledelem, honfoglalás, székelyek, kalandozások	
Fogalmak, adatok	Hunor és Magor, Csaba királyfi, Álmos, Árpád	

Minimum követelmények az 5. évfolyam végén:

<p>Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája</p>	<p><i>Fogalmak:</i> őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, betűírás, múmia, Biblia, Őszövetség. <i>Személyek:</i> Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid, Salamon. <i>Topográfia:</i> ókori Kelet, Egyiptom, Nílus, Jeruzsálem, Mezopotámia, Kína. <i>Évszámok:</i> Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése).</p>
<p>Az ókori görög-római világ</p>	<p><i>Fogalmak:</i> mítosz, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, légió, rabszolga, provincia, népvándorlás, Újszövetség. <i>Személyek:</i> Zeusz, Periklész, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Jézus, Mária, József, Attila. <i>Topográfia:</i> Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathón, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem. <i>Évszámok:</i> Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. e. 44 (Julius Caesar meggyilkolása), Kr. u. 476 (a Nyugat-római Birodalom bukása, az ókor vége).</p>
<p>A középkori Európa világa</p>	<p><i>Fogalmak:</i> középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, pápa, szerzetes, eretnek, kolostor, kódex, lovag, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatás. <i>Személyek:</i> Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Gutenberg. <i>Topográfia:</i> Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-római Császárság. <i>Évszámok:</i> 622 (Mohamed „futása”), 800 (Nagy Károly császár), XV. század (könyvnyomtatás).</p>
<p>A magyarság történetének kezdetei</p>	<p><i>Fogalmak:</i> hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun. <i>Személyek:</i> Attila, Álmos, Árpád, <i>Topográfia:</i> Urál, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, <i>Évszámok:</i> IX. század (Etelköz), 895–900 (a honfoglalás),</p>

6. ÉVFOLYAM

<i>Tematikai egység címe</i>	<i>órakeret</i>
Képek és portrék az Árpád-kor történetéből	12 óra
Új látóhatárok	12 óra
Potrék és történetek Magyarország kora újkori történetéből	12 óra
Élet a kora újkori Magyarországon	6 óra
A forradalmak kora	10 óra
A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora	9 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret az éves óraszám 10%-a	7 óra
Éves óraszám	68 óra

<i>Tematikai egység</i>	<i>Képek és portrék az Árpád-kor történetéből</i>	<i>Órakeret 12 óra</i>
Előzetes tudás	Magyar népmesék, hazai nemzetiségek és más népek meséi, mesefajták; mondák, regék, legendák. Alsó tagozatos olvasmányok a hun-magyar mondakörből, a vérszerződésről, a honfoglalásról, Szent Istvánról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megbecsüli az országalapítók és -építők (uralkodók és közemberek) munkáját és emlékét. Felismeri a közösségi összefogás, áldozatkészség és helytállás erejét a haza építésében és védelmében. Értékeli hazánk európai keresztény államközösségbe való sikeres beilleszkedését, felismeri a keresztény értékrend máig ható elemeit és azok jelentőségét. Belátja, hogy az utókor a korszak szereplőit a közösség érdekében tett cselekedeteik alapján értékeli. Megismeri és feldolgozza a magyarság régmúltját, a tények és a vitatott kérdések (eredet, rokonság stb.) együttes feltárásával is. Felismeri a mondák és valóság közötti kapcsolatokat és ellentmondásokat egyaránt. Különböző források feldolgozása és ütköztetése révén fejleszti kritikai gondolkodását.	
<i>Témák</i>	<i>Fejlesztési követelmények</i>	<i>Kapcsolódási pontok</i>
A keresztény magyar állam megalapítása, Géza fejedelem és Szent István intézkedései. A keresztény magyar állam megerősítése Szent László és Könyves Kálmán uralkodása idején.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Történetek megismerése és feldolgozása. (Pl. Szent István és Szent László legendáiból.) <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Forrásütköztetés a honfoglaló magyarok életmódjára	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Részletek magyar szentek legendáiból. <i>Természetismeret:</i> A Kárpát-medence tájegységei, gazdaságföldrajzi jelleg-

<p>A tatárjárás. Az ország újjáépítése a tatárjárás után. IV. Béla, a második honalapító.</p> <p>Kisebbség, többség, nemzeti-ségek.</p> <p>Árpád-kori kulturális örökségünk.</p>	<p>vonatkozó ismeretek megbeszélése során (Pl. az ősi magyar hitvilág és az új vallás összehasonlítása.)</p> <p>Történelmi személyiség jellemzése (pl. Szent István király Intelmeinek rövid részletei alapján).</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Beszámolók, kiselőadások tartása. (Pl. Csaba királyfi, a vérszerződés, a fehér ló mondája.) – Rekonstrukciós rajzok elemzése. (Pl. az ősi magyar öltözködés, lakhely, szerszámok és fegyverek.) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi mozgások megragadása. (Pl. a honfoglalás útvonalai.) – Kronológiai adatok rendezése. (Pl. a jelentősebb Árpád-házi uralkodók elhelyezése az időszalagon.) 	<p>zetességeik.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>A magyar népzene régi rétegű és új stílusú népdalai, a népi tánczene.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Festmények, szobrok és filmek a magyar mondavilágról, a vérszerződésről, a honfoglalásról és az államalapításról. Népvándorlás kori tárgyak. A román stílus hazai emlékei.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Részletek népszerű játékfilmekből. (Pl. Koltay Gábor: Honfoglalás; Koltay Gábor: István, a király.)</p>
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, gazdaság, termelés, politika, állam, királyság, államszervezet, törvény, adó, vallás, vallásüldözés, kultúra.	
Fogalmak, adatok	<p>Fogalmak, vármegye, tized, ispán, tatár, kun, Szent Korona</p> <p>Személyek: Géza fejedelem, Szent István, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, III. Béla, IV. Béla, Szent Margit, Szent Erzsébet.</p> <p>Topográfia: Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Buda, Muhi, Horvátország, Német-Római Császárság</p> <p>Évszámok: 895 a honfoglalás, 907 a pozsonyi csata, 997– (1000) –1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077 (I. /Szent/ László trónra lépése), 1222 az Aranybulla, 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása).</p>	
Tematikai egység	<i>Képek és portrék amagyar állam virágkoráról</i>	
Előzetes tudás	Mesék, mondák és valós történetek a Hunyadiakról. A nándorfehérvári hősök.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tudatosul a tanulóban, hogy a királyokat, uralkodókat a történetekben megismert személyes tulajdonságaik és a kor kihívásaira adott (a társadalom életére hatást gyakorolt) válaszaik eredményessége, illetve önfel-	

	<p>dozó magatartásuk alapján őrzi meg a történelmi emlékezetet. Látja a törökellenes harcok hősiességének máig ható példáját. Felismeri az összefogás jelentőségét egy függetlenségéért küzdő nép életében.</p> <p>Látja a történelmi személyiség szerepét, jelentőségét, képes személyek, csoportok tetteinek megindokolására, valamint történetek mesei és valóságos elemeinek megkülönböztetésére. Megérti és értelmezi a képi és írásos források szövegét.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A királyi hatalom megerősítése I. Károly idején.</p> <p>Nagy Lajos, a lovagkirály. Főbb törvényei.</p> <p>Egy középkori város: Buda.</p> <p>Hunyadi János törökellenes harcai.</p> <p>A nándorfehérvári diadal.</p> <p>Hunyadi Mátyás uralkodása és reneszánsz udvara.</p> <p>Uralkodók és államférfiak.</p> <p>A mohácsi vereség és következményei. Buda eleste.</p>	<p>Ismeretszerzés, tanulás:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Információk szerzése, rendszerezése és értelmezése szöveges és képi forrásokból. (Pl. I. Károly politikai és gazdasági intézkedése írásos és képi források felhasználásával.) – Történeti események feldolgozása mai szövegek és rövid korabeli források alapján. (Pl. a nándorfehérvári győzelem.) <p>Kritikai gondolkodás:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lelet és rekonstrukció összevetése. (Pl. egy vár makettje és romjai.) <p>Kommunikáció:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tanulói kiselőadások tartása. (Pl. Élet a középkori Budán.) – Uralkodók és politikájuk jellemzése. (Pl. a lovagkirály külső és belső tulajdonságai.) <p>Tájékozódás időben és térben:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szinkronisztikus vázlat készítése (pl. a XIV-XV. századi egyetemes és magyar történelmi eseményeiről). 	<p>Magyar nyelv és irodalom:</p> <p>Népmesék és mondák Mátyás királyról. Arany János: Toldi.</p> <p>Ének-zene:</p> <p>Reneszánsz zene Mátyás király udvarából.</p> <p>Vizuális kultúra:</p> <p>A gótikus és a reneszánsz stílus építészeti emlékei Magyarországon.</p> <p>A középkori Buda műemlékei.</p> <p>Mátyás visegrádi palotája. A corvinák.</p>
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, gazdaság, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, törvény, királyság, vallás, kultúra.	
Fogalmak, ada-	Fogalmak: aranyforint, nádor, nemes, ösiség és kilenced törvénye, kor-	

tok	<p>mányzó, végvár, szekérvár, zsoldos.</p> <p>Személyek: I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, I. Szulejmán.</p> <p>Topográfia: Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács, Lengyelország, Oszmán Birodalom, Csehország.</p> <p>Évszámok: 1308 (I. Károly), 1456 (Nándorfehérvár), 1458-1490 (Hunyadi Mátyás uralkodása), 1526 (a mohácsi vereség).</p>	
Tematikai egység	Új látóhatárok	
	Órakeret 12 óra	
Előzetes tudás	<p>Olvasmányok a földrajzi felfedezésekről, elsősorban Kolumbuszról, valamint a felfedezések előtti Amerikáról. Iskolai és iskolán kívüli ismeretek a protestáns vallásokról. Olvasmányok vagy filmélmények a Napkirályról és udvaráról.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanulóban tudatosul, hogy az emberi alkotótevékenység, kezdeményezőképeség (tudományos felfedezések és technikai találmányok stb.) a gazdasági fejlődés meghatározó elemei. Felismeri, hogy a felfedezők, újtók töretlen hite, szilárd akarata és kitartása záloga a sikerességnek. Látja, hogy a fejlettebb népek, államok erőfölényük birtokában leigázzák, gyarmatosítják a fejletlenebbeket, valamint, hogy az államok közötti és társadalmon belüli konfliktusok nem egyszer háborúhoz vagy polgárháborúhoz vezetnek, melyek jelentős emberáldozatokkal járnak.</p> <p>Felismeri a földrajzi felfedezések jelentőségét és hatását az európai és amerikai életmódra. Megérti a XVI-XVII. századi vallási megújulás okait és jelentőségét. Képes élményszerű ismeretek szerzésére a kora újkori „fényes udvarokról”, információk gyűjtésére, képi és szöveges források együttes kezelésére, a történelmi és földrajzi atlasz együttes használatára. Párhuzamokat keres megismert történelmi élethelyzetek, események és mai életünk között.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A földrajzi felfedezések okai és céljai. Hódítók és meghódítottak.</p> <p>Felfedezők, feltalálók.</p> <p>A felfedezések hatása az európai (és amerikai) életre.</p> <p>A reformáció és a katolikus megújulás.</p> <p>Történelemformáló eszmék.</p> <p>Az alkotmányos királyság létrejötte Angliában.</p> <p>A Napkirály udvara.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Információk szerzése és rendszerezése tanári elbeszélés, tankönyvi szövegek és képek alapján. (Pl. a Kolumbusz előtti Európán kívüli világról.) – Következtetések levonása a feldolgozott információkból. (Pl. a reformáció fő tanításai egy Luther-szövegrészlet alapján.) – Írásos vagy rajzos vázlat elemzése. (Pl. a királyi önkényuralom és az alkotmányos királyság jellemzői.) <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Különbségek azonosítása 	<p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A protestáns templomok külső-belső arculata.</p> <p>A barokk stílus jellegzetességei. A versailles-i palota és Szentpétervár. A barokk legnagyobb mesterei.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>A barokk és a klasszikus zene néhány mestere.</p> <p>Mozgókép-kultúra és médiaismeret:</p> <p>Részletek népszerű játékfilmekből (pl. Ridley Scott: A Paradicsom meghódítása;</p>

<p>A felvilágosodás kora. Történelemformáló eszmék.</p> <p>Az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca. Az Egyesült Államok létrejötte. Egyezmények, szövetségek.</p>	<p>egy-egy történelmi jelenség kapcsán (pl. a felfedezések okai és céljai)</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Beszámolók készítése. (Pl. egy felfedező útja.) - Saját vélemény megfogalmazása (pl. a felvilágosodás jelentőségéről). - Összehasonlító táblázatok készítése (pl. a katolikus és protestáns vallások különbségeiről). <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A korszak néhány kiemelt eseményének elhelyezése az időszalagon. - Néhány kiemelt esemény megjelölése kontúrtérképen. (Pl. a felfedező utak és az első gyarmatok.) 	<p>Eric Till: Luther; Mel Gibson: A hazafi).</p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, értelmezés, jelentőség.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gyarmatosítás, tőkés, bérmunkás, tőzsde, részvény, politika, állam, államszervezet, alkotmányos királyság, köztársaság, parlamentarizmus, birodalom, vallás, vallásüldözés.</p>	
<p>Fogalmak, adatok</p>	<p>Fogalmak: újkor, felfedező, gyarmat, manufaktúra, reformáció, protestáns, református, evangélikus, jezsuita, ellenreformáció és katolikus megújulás, vallási türelem, felvilágosodás, alkotmány.</p> <p>Személyek: Kolumbusz, Luther, Kálvin, Károli Gáspár, Pázmány Péter, Cromwell, XIV. Lajos, Kopernikusz, Rousseau, Washington.</p> <p>Topográfia: Amerika, Versailles, London, Szentpétervár, Spanyolország, India, Kína, Sárospatak.</p> <p>Évszámok: 1492 (Kolumbusz), 1517 (Luther fellépése), 1776 (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat).</p>	
<p>Tematikai egység</p>	<p><i>Portrék és történetek Magyarország kora újkori történetéből</i></p>	<p><i>Órakeret 12 óra</i></p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Mondák és történetek Hunyadi Jánosról, a török ellenes harcok világáról, az „igazságos” Mátyásról, valamint a mohácsi tragédiáról.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A hazafiság erősítése a hódítókkal szembeni védekezés, a hősi önfeláldozás példáin keresztül. A tanuló felismeri, hogy az ország közösségeinek széthúzása gyengíti a társadalom védekező képességét a hódítókkal szemben, az összefogás és az egységes fellépés azonban még egy vereség</p>	

	<p>esetén is a behódolás helyett megegyezést eredményezhet.</p> <p>Felismeri a török terjeszkedés megállításának jelentőségét hazánk és Európa szempontjából. Érzékeli, hogy két nagyhatalom közötti helyzetünk fokozott terhet rótt a társadalom minden rétegére. Látja a politikai megosztottság következményeit. Észleli, hogy az egyeduralmi törekvések saját céljával ellentétes hatást válthatnak ki. Képes egymásnak ellentmondó források értékelésére. Igény felkeltése múzeumok, várak felkeresésére határokon innen és túl.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A három részre szakadt ország lakóinak élete.</p> <p>Végvári harcok – végvári hősök. A nagy várháborúk éve (1552).</p> <p>Békék, háborúk, hadviselés.</p> <p>Reformáció és katolikus megújulás Magyarországon.</p> <p>Az Erdélyi Fejedelemség aranykora Bethlen Gábor idején.</p> <p>Élet a török hódoltságban. Öltözködés, divat.</p> <p>Habsburg-ellenes harcok és vallási mozgalmak a XVII. században, a török kiűzése.</p> <p>A Rákóczi-szabadságharc.</p> <p>Az ország újjáépítése, a hódoltsági területek benépesítése.</p> <p>Kisebbség, többség, nemzeti-ségek.</p> <p>Mária Terézia és II. József</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Információgyűjtés, rendszerezés a tankönyvből és olvasókönyvekből (pl. a végvári katonák életéről). – Életmód-történeti ismeretek gyűjtése. (Pl. a kor jellegzetes magyar, német és török ruházatkodása.) <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Bocskai István fejedelem, a hajdúk vezére. – Bethlen Gábor, Erdély fejedelme. – Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér. – Buda visszavétele: a török kiűzése – A három országrész jellegzetességeinek összevetése. – A személyiség szerepe a történelemben: (Pl. II. Rákóczi Ferenc élete, pályaképe.) <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kiselőadás tartása a reformációról és ellenreformációról. (Pl. kulturális hatásuk elemzése.) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi térkép elemzése. (Pl. információk gyűjtése a három részre szakadt ország térképének segítségével.) – Mária Terézia, a család- 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Gárdonyi Géza: Egri csillagok; Arany János: Szondi két apródja.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Népdalok a török korból, kuruc dalok. A barokk zene. A tárogató.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Jelentősebb barokk műemlékek Magyarországon.</p> <p>Az erdélyi építészet jellegzetességei.</p> <p>A török hódoltság műemlékei: mecsetek, minaretek és fürdők.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Részletek népszerű játékfilmekből. (Pl. Várkonyi Zoltán: Egri csillagok.)</p>

	<p>anya és uralkodó. Intézkedései Magyarországon.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A magyar huszárok és a berlini huszárcsíny. – Főúri kastélyok a művelődés szolgálatában (pl. Eszterháza, Gödöllő). 	
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, értelmezés, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, nemzetiség, népességfogyás, életmód, város, gazdaság, termelés, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államszervezet, rendelet, birodalom, vallás, vallásüldözés.	
Fogalmak, adatok	<p>Fogalmak: végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, kuruc, labanc, hajdú, úrbér, jobbágyrendelet, zsellér, betelepítés, türelmi rendelet.</p> <p>Személyek: Dobó István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia, II. József.</p> <p>Topográfia: Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség, Eger, Gyulafehérvár, Debrecen.</p> <p>Évszámok: 1541 (Buda török kézen), 1552 (a „nagy várháborúk” éve), 1686 (Buda visszavívása), 1703–1711 (a Rákóczi-szabadságharc), 1740–1780 (Mária Terézia).</p>	
Tematikai egység	Élet a kora újkori Magyarországon	
Élet a török hódoltság kori Magyarországon – egy konkrét település (pl. Debrecen vagy Kecskemét) bemutatásával	<ul style="list-style-type: none"> – A török uralom. – A mezőváros élete. – Szarvasmarha-kereskedelem. 	<p><i>Fogalmak:</i> nemzetiség, ortodox, barokk.</p> <p><i>Topográfia:</i> Debrecen, Temesvár.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> – A kora újkori életmód összehasonlítása a maival. – A török kori mezővárosok mindennapjainak bemutatása különböző gyűjtött források alapján. – A 15. századi és a 18. század végi magyarországi etnikai viszonyok összehasonlítása térképen, illetve táblázatban vagy diagramon szereplő adatok segítségével.
Tematikai egység	A forradalmak kora	
	Órakeret 6 óra	
Előzetes tudás	Ismeretek olvasmányok és filmek alapján a francia forradalomról és Napóleonnól. A gőz szerepe az első ipari forradalomban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri, hogy a polgárosodással párhuzamosan az szabadság, egyenlőség, testvériség eszméinek együttese nagy társadalmi mozgósító erővel hat. Látja, hogy a jelentős társadalmi és gazdasági átalakulásoknak egyaránt vannak győztesei és vesztesei, e folyamat vizsgálata feltárhatja a	

	személyes és közösségi sors közötti összefüggéseket. Látja a középkori államok és a polgári nemzetállamok közti különbségeket. Értékeli a polgári nemzetállammá válás békés és erőszakos útjait.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretszerzés tanári elbeszélés és vázlatrajz alapján. (Pl. Széchenyi és Kossuth reformkori tevékenysége.) – Következtetések levonása rövid közjogi forrásrészekből. (Pl. az Emberi és polgári jogok nyilatkozatából.) <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Változások és hatásaik nyomon követése. – Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása. (Pl. Robespierre zsarnok vagy forradalmár?) <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tanulói kiselőadás jelentős történelmi személyiség életéről. Tájékozódás időben és térben:– 	<p><i>Természetismeret:</i> Az iparfejlődés környezeti hatásai.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Marseillaise, a nagy romantika mesterei. Erkel: Himnusz;</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A kort bemutató történeti festmények.</p>
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, jelentőség, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, forradalom, felemelkedés, lesüllyedés, népességrobbanás, migráció, életmód, város, gazdaság, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, királyság, köztársaság, államszervezet, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, nemzet, vallás, vallásüldözés	
Fogalmak, adatok	Fogalmak: népfelség elve, jakobinus, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus, rendi országgyűlés, Személyek: XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Edison, Tesla Topográfia: Párizs, Waterloo, Évszámok: 1789 (a francia forradalom kezdete), 1815 (a waterlooi csata), Habsburg Birodalom, Oroszország, Nagy-Britannia	
A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<ul style="list-style-type: none"> – Az egyetemes emberi értékek elfogadása ókori, középkori és kora újkorri egyetemes és magyar kultúrkinccs élményszerű megismerésével. A családhoz, a lakóhelyhez, a nemzethez való tartozás élményének személyes megélése. – A történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. a munka értékteremtő ereje) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulsá- 	

	<p>gok azonosítása.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az előző korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak felidézése. – A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek fejlesztik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását. – Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli. – Tudja, hogy az egyes népeket főleg vallásuk és kultúrájuk, életmódjuk alapján tudjuk megkülönböztetni. – Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat. – Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazdasági tényezők együttesen befolyásolják. – Tudja, hogy az emberi munka nyomán elinduló termelés biztosítja az emberi közösségek létfenntartását. – Ismerje fel a társadalmi munkamegosztás jelentőségét, amely az áru-termelés és pénzgazdálkodás, illetve a városiasodás kialakulásához vezet. – Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és eltérő vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat. – Tudja, hogy az eredettörténetek, a közös szokások és mondák erősítik a közösség összetartozását, egyben a nemzeti öntudat kialakulásának alapjául szolgálnak. – Tudja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai és vallási küzdelmek számos esetben összekapcsolódnak. – Ismerje fel ezeket egy-egy történelmi probléma vagy korszak feldolgozása során. – Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. – Legyen képes a történetek a feldolgozásánál a tér- és időbeliség azonosítására, a szereplők csoportosítására fő- és mellékszereplőkre, illetve a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges kulcsszavakat, cselekedeteket. – Legyen képes a tanuló történelmi ismeretét meríteni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából. – Legyen képes emberi magatartásformák értelmezésre, információk rendezésére és értelmezésére, vizuális vázlatok készítésére. – Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet. – Képes legyen szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani. – Ismerje az időszámítás alapelemeit (korszak, évszázad, évezred) tudjon
--	--

	<p>ez alapján kronológiai számításokat végezni. Ismerje néhány kiemelkedő esemény időpontját.</p> <p>– Legyen képes egyszerű térképeket másolni, alaprajzot készíteni. Legyen képes helyeket megkeresni, megmutatni térképen, néhány kiemelt jelenség topográfiai helyét megjelölni vaktérképen, valamint távolságot becsülni és számítani történelmi térképen.</p> <p>– Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére.</p>	
Tematikai egység	<p><i>A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora</i></p> <p>Órakeret 9 óra</p>	
Előzetes tudás	A gőz szerepe az első ipari forradalomban. Olvasmányok Széchenyiről, a Lánchídról és Kossuthról. Alsó tagozatos olvasmányok az 1848–49-es forradalomról és szabadságharcról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a polgárosodással párhuzamosan az szabadság, egyenlőség, testvériség eszméinek együttese nagy társadalmi mozgósító erővel hat. Látja, hogy a jelentős társadalmi és gazdasági átalakulásoknak egyaránt vannak győztesei és vesztesei, e folyamat vizsgálata feltárhatja a személyes és közösségi sors közötti összefüggéseket. Megérti, hogy az utókor nézőpontjából többnyire az válik történelmi személyiséggé, hőssé vagy mártírrá, aki a személyes érdekei elé a közösség hosszú távú érdekeit helyezi.</p> <p>Hazafiságra nevelés a reformkor, a forradalom és a szabadságharc tanításának során. Megismeri és értékeli a korszak nagy történelmi személyiségei példamutató életét és munkásságát. Megismeri a reformkor legjelentősebb eredményeit, és értékeli ezek jelentőségét a korábbi magyarországi és a korabeli európai viszonyok tükrében. Képes a történelmi forrásokon túl más tantárgyak ismereteinek, információinak felhasználására, következtetések levonására történelmi térképek segítségével.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Széchenyi István elméleti és gyakorlati munkássága.</p> <p>A reformkori rendi országgyűléseken felmerülő fő kérdések.</p> <p>Kossuth Lajos programja és szerepe a reformkorban.</p> <p>Az 1848-as forradalom.</p> <p>A szabadságharc fontosabb csatái és jeles szereplői.</p> <p>A kiegyezés</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <p>– Változások és hatásaik nyom követése. (Pl. a szabadságharc bukásának következményei.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>– Tanulói kiselőadás jelentős történelmi személyiség életéről. (Pl. Wesselényi Miklósról, Kölcsey Ferencről.)</p> <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <p>– Jelentős események egymásra hatásának vizsgálata. (Pl. a forradalom és a pozsonyi</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Csokonai, Kölcsey, Vörösmarty és Petőfi versei; Jókai Mór: A kőszívű ember fiai.</p> <p><i>Természetismeret:</i></p> <p>Az iparfejlődés környezeti hatásai.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Erkel: Himnusz; Egressy Béni: Szózat; 1848-as dalok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A kort bemutató történelmi festmények.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és média-</i></p>

	<p>rendi országgyűlés történései.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenállás formái. • Deák Ferenc szerepe. • A kiegyezés megkötése. • Az Osztrák-Magyar Monarchia megszületése. 	<p><i>ismeret:</i></p> <p>Részletek népszerű játékfilmekből (pl. Andrzej Wajda: Danton; Bereményi Géza: A Hídember).</p>
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés, jelentőség, történelmi nézőpont.	
Fogalmak, adatok	<p><i>Fogalmak:</i> rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, miniszterelnök, honvédség, trónfosztás, nemzetiségi törvény, kiegyezés.</p> <p><i>Személyek:</i> Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kosuth Lajos, Deák Ferenc, Klapka György, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Jellasics, Görgei Artúr, Bem József.</p> <p><i>Topográfia:</i> Pest, Pákozd, Komárom, Debrecen, Isaszeg, Buda, Világos, Arad, Osztrák-Magyar Monarchia.</p> <p><i>Évszámok:</i> 1830 (a Hitel megjelenése, a reformkor kezdete), 1830-1848 a reformkor, 1832–1836 (reformországgyűlés), 1848. március 15. (forradalom Pest-Budán), 1849. április 14. (a Függetlenségi nyilatkozat), 1849. október 6. (az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése). 1867 a kiegyezés</p>	
A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	<ul style="list-style-type: none"> – Az egyetemes emberi értékek elfogadása ókori, középkori és kora újkori egyetemes és magyar kultúrkincs élményszerű megismerésével. A családhoz, a lakóhelyhez, a nemzethez való tartozás élményének személyes megélése. – A történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. a munka értékteremtő ereje) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok azonosítása. – Az előző korokban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak felidézése. – A szabadságharc résztvevőinek és kiemelkedő alakjainak ismerete (magyarok, nemzetiségek, más vallási-etnikai kisebbségek). – A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek fejlesztik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását. – Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli. – Tudja, hogy az egyes népeket főleg vallásuk és kultúrájuk, életmódjuk alapján tudjuk megkülönböztetni. – Ismerje fel, hogy a vallási előírások, valamint az államok által megfogalmazott szabályok döntő mértékben befolyásolhatják a társadalmi viszonyokat és a mindennapokat. – Tudja, hogy a történelmi jelenségeket, folyamatokat társadalmi, gazda- 	

	<p>sági tényezők együttesen befolyásolják.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tudja, hogy a társadalmakban eltérő jogokkal rendelkező és eltérő vagyoni helyzetű emberek alkotnak rétegeket, csoportokat. - Tudja, hogy az eredettörténetek, a közös szokások és mondák erősítik a közösség összetartozását, egyben a nemzeti öntudat kialakulásának alapjául szolgálnak. - Tudja, hogy a társadalmi, gazdasági, politikai és vallási küzdelmek számos esetben összekapcsolódnak. - Ismerje fel ezeket egy-egy történelmi probléma vagy korszak feldolgozása során. - Legyen képes különbséget tenni a történelem különböző típusú forrásai között, és legyen képes a korszakra jellemző képeket, tárgyakat, épületeket felismerni. - Legyen képes a történetek a feldolgozásánál a tér- és időbeliség azonosítására, a szereplők csoportosítására fő- és mellékszereplőkre, illetve a valós és fiktív elemek megkülönböztetésére. Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges kulcsszavakat, cselekedeteket. - Legyen képes a tanuló történelmi ismeretet meríteni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából. - Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet. - Képes legyen szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani. - Ismerje az időszámítás alapelemeit (korszak, évszázad, évezred) tudjon ez alapján kronológiai számításokat végezni. Ismerje néhány kiemelkedő esemény időpontját. - Legyen képes egyszerű térképeket másolni, alaprajzot készíteni. Legyen képes helyeket megkeresni, megmutatni térképen, néhány kiemelt jelenség topográfiai helyét megjelölni vaktérképen, valamint távolságot becsülni és számítani történelmi térképen. - Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére.
--	--

Minimum követelmények a 6. évfolyam végén:

<p>Képek és portrék az Árpád-kor történetéből</p>	<p><i>Fogalmak:</i> vármegye, tized, ispán, tatár, kun.</p> <p><i>Személyek</i> Géza fejedelem, Szent István, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, IV. Béla, Szent Margit.</p> <p><i>Topográfia:</i> Erdély, Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Buda, Muhi.</p> <p><i>Évszámok:</i> 997– (1000) –1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077 (I. /Szent/ László trónra lépése), 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása).</p>
---	---

<p>Képek és portrék a középkori magyar állam virágkorából</p>	<p><i>Fogalmak:</i> aranyforint, nádor, nemes, ősiség és kilenced törvénye, kormányzó, végvár. <i>Személyek:</i> I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, I. Szulejmán. <i>Topográfia:</i> Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács. <i>Évszámok:</i> 1308 (I. Károly), 1456 (Nándorfehérvár), 1458-1490 (Hunyadi Mátyás uralkodása), 1526 (a mohácsi vereség).</p>
<p>Új látóhatárok</p>	<p><i>Fogalmak:</i> újkor, felfedező, gyarmat, manufaktúra, reformáció, protestáns, jezsuita, katolikus megújulás, felvilágosodás, alkotmány. <i>Személyek:</i> Kolumbusz, Luther, Kálvin, Cromwell, XIV. Lajos, Rousseau, Washington. <i>Topográfia:</i> Amerika, Versailles, London, Szentpétervár. <i>Évszámok:</i> 1492 (Kolumbusz), 1517 (Luther fellépése), 1776 (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat).</p>
<p>Portrék és történetek Magyarország kora újkor történetéből Élet a kora újkor Magyarországon</p>	<p><i>Fogalmak:</i> végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, kuruc, labanc, hajdú, úrbér, jobbágyrendelet, zsellér, betelepítés, türelmi rendelet. <i>Személyek:</i> Dobó István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia, II. József. <i>Topográfia:</i> Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség, Eger, Gyulafehérvár, Debrecen. <i>Évszámok:</i> 1541 (Buda török kézen), 1552 (a „nagy várháborúk” éve), 1686 (Buda visszavívása), 1703–1711 (a Rákóczi-szabadságharc), 1740–1780 (Mária Terézia).</p>
<p>A forradalmak kora A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora</p>	<p><i>Fogalmak:</i> népfelség elve, jakobinus, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus, rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, honvédség, trónfosztás, nemzetiségi törvény. <i>Személyek:</i> XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Jellasics, Görgei Artúr, Bem József. <i>Topográfia:</i> Párizs, Waterloo, Debrecen, Isaszeg, Buda, Világos, Arad. <i>Évszámok:</i> 1789 (a francia forradalom kezdete), 1815 (a waterlooi csata), 1830 (a Hítel megjelenése, a reformkor kezdete), 1832–1836 (reformországgyűlés), 1848. március 15. (forradalom Pest-Budán), 1849. április 14. (a Függetlenségi nyilatkozat), 1849. október 6. (az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése).</p>

7–8. ÉVFOLYAM

Az alapfokú oktatást záró két évfolyam történelemtanításában már lehetőség van a múltat a korábbinál összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjét megragadva, sokoldalúbb összefüggésekbe ágyazva bemutatni. Az ebben a képzési szakaszban belépő társadalmi és állampolgári ismeretek a történelemmel együtt a korábbiaknál nagyobb lehetőséget kínálnak az állampolgárságra, demokráciára nevelésre. A nemzeti azonosságtudatra és a hazafiságra nevelés követelménye pedig Trianon utáni történelmünkben a határon túli magyarság sorsát nemzetünk múltjának és jelenének részeként kívánja tárgyalni. Fontos az európai integráció és a globalizáció folyamatának összeegyeztetése az egészséges nemzeti azonosságtudat kialakításával és ápolásával. A kulcskompetenciák közül a szociális és állampolgári kompetencia készít elő tanulóinkat a közügyekben való részvételre. Ez elsősorban a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek keretében valósul meg. Tárgyunkon keresztül is elérendő fontos cél a hatékony, önálló tanulás és a történelmi ismeretek önálló elsajátítása képességének mind magasabb szintre emelése is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók már magasabb szintű elvont fogalmi gondolkodásra is képesek válnak. Az alsóbb évfolyamokra jellemző, a múltat megjelenítő történettanításnál ez már jobban közelít az elemzőbb jellegű irányába. Mindez nem jelenti azonban azt, hogy a képszerűség elvét és igényét teljességgel sutba dobjuk, de mindenképpen törekednünk kell arra, hogy a tanulókkal a történelem elemzésének alapvető módszereit elsajátíttassuk. A két évfolyam anyaga az elmúlt másfél évszázad történelmét dolgozza fel. A társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretekkel együtt egyrészt felkészíti tanítványainkat arra, hogy megértsék saját korukat, másrészt, hogy a jelenben felmerülő kérdésekre főként a közelmúlt történelmében keressenek és kapjanak válaszokat. Legalább ennyire fontos azonban az is, hogy a demokrácia értékeinek bemutatásával felkészítsük őket a felelős állampolgári létre és a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

A társadalmi és állampolgári ismeretek – mint szocializációs hatású témaköröket átfogó tartalmi terület – természetes módon kapcsolódik a Nat-ban megfogalmazott valamennyi általános fejlesztési feladathoz. Ez a lehetősége abból fakad, hogy a jelenben való eligazodásra igyekszik felkészíteni a tanulókat. Olyan tartalmakat visz be az oktatásba, amelyek a hétköznapi életben közvetlenül hasznosítható tudást eredményeznek. Olyan készségek fejlesztését célozza, amelyek – miként az összes kulcskompetencia – széles körben hasznosíthatók az iskolán kívüli életben is. A témakörök feldolgozása hozzájárul a szociális és állampolgári, valamint a kezdeményezőképeség és vállalkozási kompetencia fejlesztéséhez. Általános nevelési célok közül jelentős mértékben segíti az állampolgárságra és demokráciára való nevelést, a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség gondolatának elmélyülését a tanulóknál, a gazdasági és a pénzügyi nevelést, valamint kisebb mértékben a pályaeorientációt is.

Az általános iskola utolsó évfolyamán megjelenő társadalmi és állampolgári ismeretek témakörei a társadalomtudományi oktatás lezárását jelentik az iskolatípuson belül. A témakörök a történelmi tudásra építve foglalják össze, és a diákok saját életére vonatkoztatják a korábban megismert társadalmi, gazdasági és politikai fogalmakat, illetve viszonyrendszereket. E témák feldolgozása ugyanakkor előkészítés is a tovább lépésre, hiszen ez az év fordulópontot jelent a tanulók többségének életében. 14 éves kortól felgyorsul a szocializáció. Egyre fontosabbá válik az állampolgári jogok és kötelességek ismerete, valamint tudatos gyakorlása, a gazdaság működésének átlátása, a vállalkozói szemlélet kialakulása, valamint a bonyolult társadalmi viszonyok reális értelmezése. A fiatalok egyre aktívabb önálló fogyasztókká válnak, ezért fontos, hogy e téren is a tudatosság jellemezze döntéseiket. A tantervben szereplő jelenismereti témakörök elő kívánják segíteni a fiatalok társadalmi beilleszkedését, egyéni érvényesülését és közösségi felelősségvállalását. Elsősorban azon képességek megerősödését kíván-

ják támogatni, amelyek birtokában a tanulók el tudnak igazodni számukra ismeretlen helyzetekben, megoldásokat tudnak keresni azokra a problémákra, amelyekkel szembesülnek, képesek a lehetőségeik mérlegelésére, dönteni tudnak, valamint az általános emberi és polgári normáknak megfelelő módon viselkednek.

Ebben az életszakaszban lesznek a tanulók között olyanok, akik közvetlenül vagy tanulási irányuk megválasztásával elindulnak a munka világa felé. Számukra külön is fontos lehet mindaz, amivel e témakörök feldolgozása hozzá tud járulni a pályaválasztásról, valamint a gazdasági és a pénzügyi kérdésekről való reális gondolkodás megalapozásához.

Mind a XX. századi történelem, mind a társadalmi és állampolgári ismeretek témakörei is számos izgalmas lehetőséget kínálnak a médiamodul egységeinek beépítésére. Ezek az egységek a tanulási folyamat bármely pontján tetszés szerint elhelyezhetők, ahol támogatják az adott korszak jobb megértését – hozzájárulva egyúttal a médiaismeret sajátos fejlesztési céljainak a megvalósulásához is.

7. ÉVFOLYAM

<i>Tematikai egység címe</i>	<i>órakeret</i>
A modern kor születése	6 óra
A dualizmus kora: felzárkózás Európához	8 óra
Az első világháború és következményei	10 óra
Együttélés a Kárpát-medencében	8 óra
Népesedés és társadalom	3 óra
A demokratikus állam	7 óra
Totális diktatúrák	7 óra
A Horthy -korszak	9 óra
Múzeumi óra	3 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret – az éves óraszám 10%-a	7 óra
Éves óraszám	68 óra

<i>Tematikai egység</i>	<i>A modern kor születése</i>	<i>Órakeret 6 óra</i>
Előzetes tudás	Jelentős események és történelmi személyiségek felidézése a középkori és az újkori Európa történetéből. Amerika felfedezése, a felfedezők élete. Találmányok, ipari fejlődés. Az 1848–1849-es magyar forradalom és szabadságharc eseményei.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló felismeri a nemzeti öntudatra és a hazafiságra nevelés megjelenésének jellemzőit, a nemzetépítést mint a közösségteremtés új formáját. Tudatosul benne a nemzetállamiság társadalmi összetartó ereje.	

	Képes a középkor és az újkor egy-egy részterületének összehasonlítására, a XIX. századi Európa és Észak-Amerika történelme közös vonásainak egybevetésére. Felismeri, hogy a középkori és az újkori vezető államok közül néhány a XIX. században és ma is vezető szerepet tölt be a politikai és gazdasági életben. Megismeri és képes mérlegelni a tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív oldalát egyaránt. Megérti és értelmezi a változások lényegét, képes saját vélemény kifejtésére, önálló kutatómunkával történő alátámasztására. Képes az egyes események nyomon követésére és értelmezésére térképen, bizonyos tények, adatok felkutatásával.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Az egységes Németország létrejötte.</p> <p>Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban.</p> <p>Az ipari forradalom második szakaszának feltalálói és találmányai.</p> <p>Felfedezők, feltalálók.</p> <p>Szövetségi rendszerek és katonai tömbök kialakulása.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Információk gyűjtése lexikonokból, az internetről vagy könyvtári kutatással. (Pl. a közlekedés fejlődése a lovas kocsitól az autóig.) <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Magyarázat az egységes államok kialakulásának történelmi okaira. (Pl. az Egyesült Államok megszületése.) <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Beszámoló készítése valamilyen témáról. (Pl. a korszak magyar tudósai, feltalálói.) <p><i>Tájékozódás időben és térben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> A tanult földrajzi helyeknek térképen történő megkeresése. Vaktérkép (pl. a központi hatalmak és az antant országok berajzolásához). 	<p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A XIX-XX. század fordulójának stílusirányzatai.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Liszt Ferenc zenéje. A kort idéző híres operarészletek.</p> <p><i>Fizika:</i></p> <p>Korabeli felfedezések, újítások, találmányok (pl. autó, izzó, telefon). Ezek működésének elvei.</p>
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, nemzet, nemzetiség, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, népesedés, életmód, gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, államszervezet, hatalmi ágak, egyeduralkodó, önkényuralom, királyság, császárság, köztársaság, parlamentarizmus, demokrácia, közigazgatás, birodalom, nacionalizmus, konzervativizmus, szocializmus, keresztényszocializmus.	
<i>Személyek</i> <i>Kronológia</i> <i>topográfia</i>	Bismarck, Garibaldi, Dunant, Marx 1871 Németország Németország, Olaszország, Brit birodalom, Amerikai Egyesült Államok	
Tematikai egység	<i>A dualizmus kora: felzárkózás Európához</i>	<i>Órakeret 8 óra</i>
Előzetes tudás	A forradalom és a szabadságharc történetének ismerete. A magyar polgári átalakulás elhelyezése időben és térben, a XIX. századi Európa viszonyai	

	közepette. Iskolai megemlékezések: az aradi vértanúk emléknapja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri az uralkodói önkényt, és tudatosulnak benne a zarnoki intézkedések hátrányai. A nemzetek közötti szembenállás feloldásaként felismeri és elfogadja a kölcsönös engedményeken alapuló megegyezés (kiegyezés) jelentőségét. Megismeri és megbecsüli a békés országépítő munka eredményeit, értékeit.</p> <p>Megismeri a magyar történelem főbb csomópontjait, kiemelkedő gazdasági és társadalmi folyamatait, fontosabb történéseit a XIX. század második feléből. Megérti, hogy az adott lehetőségek minél teljesebb körű kihasználása európai összehasonlításban is jelentős előrelépést hozott. Képes elemezni a korszak eredményeit, összehasonlítva a korábbi magyarországi fejlődés ütemével, illetve a korabeli európai viszonyokkal. Értékelése egy-egy jeles politikus, személyiség munkásságát.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>Magyarország az önkényuralom éveiben.</p> <p>A kiegyezés; Deák Ferenc szerepe létrejöttében. Az új dualista állam.</p> <p>Államférfiak. Egyezmények, szövetségek.</p> <p>Magyarország gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődése.</p> <p>Népek egymásra hatása, együttélése.</p> <p>Budapest világváros. Urbanizáció.</p> <p>Az Osztrák-Magyar Monarchia együtt élő népei. A nemzetiségek helyzete.</p> <p>Kisebbség, többség, nemzetiségek.</p> <p>A millenniumi</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az adatok oszlop- és kördiagramokban történő feldolgozása. (Pl. a korszak gazdasági fejlődésének jellemzői.) – Ismeretszerzés írásos és képi forrásokból. (Pl. tájékozódás Budapest XIX. századi történelmi emlékeiről.) <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Érvek és ellenérvek gyűjtése a kiegyezésről. (Pl. vita arról, hogy ez a lépés az ország megmentésének vagy elárulásának tekinthető-e.) – Beszámoló a millenniumi eseményekről a kor fény- és árnyoldalait is bemutatva. <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A dualista rendszer államszerkezeti ábrájának elkészítése, és magyarázata. – A kiegyezésben főszerepet játszó személyiség portréjának bemutatása (pl. Deák Ferenc, Eötvös József, Ferenc József). <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Földrajzi, néprajzi (pl. honismereti) és történelmi térképek összevetése. – Budapest fejlődésének nyomon követése (pl. korabeli és mai térképek alapján). 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Arany János: A walesi bárdok; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A magyar történelmi festészet példái.</p> <p>A századforduló magyar építészeti emlékei és legismertebb festői (Pl. Rippl-Rónai József, Csontváry Kosztka Tivadar).</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i></p> <p>A családok eltérő helyzete, életszínvonala a XIX. század végén.</p>

<p>ünnepségek. Hazánk a XX. század elején.</p> <p>A soknemzetiségű ország.</p> <p>A zsidó emancipáció, a hazai zsidóság szerepe a magyarországi modernizációban.</p> <p>A cigányság helyzete, hagyományos mesterségek.</p>		
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, jelentőség.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrások, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, gazdasági válság, adó, politika, állam, államforma, államszervezet, önkényuralom, hatalmi ág, parlamentarizmus, közigazgatás, birodalom, vallás, Közös ügyek, dualizmus, MÁV, Millenium, emancipáció, urbanizáció.	
<i>Személyek</i> <i>Kronológia</i> <i>Topográfia</i>	Andrássy Gyula, Ferenc József, Weiss Manfréd, Ganz Ábrahám, Baross Gábor 1868 horvát-magyar kiegyezés, 1896 Millennium Budapest	
Tematikai egység	<i>Az első világháború és következményei</i>	<i>Órakeret 10 óra</i>
Előzetes tudás	A XIX. századról szóló olvasmányok, filmek, képek. A nemzetállamok kialakulása Európában, mely folyamat konfliktusokhoz vezet.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri az emberi élet értékeit kiélezett történelmi helyzetben, elutasítja a háború pusztításait, megérteti, elfogadja, sőt feladatának érzi a hősi halottak emlékének ápolását, felismeri a békés életviszonyok jelentőségét.</p> <p>Megismeri az első világháborúhoz vezető történelmi folyamatokat, benne a szövetségekötéseket. A téma hazai vonatkozásaihoz ismereteket merít önálló gyűjtő- és kutatómunkával. Képes önállóan tájékozódni, a katonai eseményeket nyomon követni a térképen. Tudatosul benne, hogy Európa történelmének addigi legvéresebb időszak az első világháború volt.</p>	
Témák	<i>Fejlesztési követelmények</i>	<i>Kapcsolódási pontok</i>
A gyarmatbirodalmak kialakulása. Élet a gyarmatokon.	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Jegyzetek készítése Európa nagyhatalmainak vezetőiről. (Pl. II. Vilmos, Ferenc József, II. Miklós). – Ismeretszerzés a XIX. század végi nagyhatal- 	<p><i>Földrajz:</i></p> <p>Európa, és benne a Balkán helye a mai földrajzi térképeken.</p>

<p>Az első világháború kirobbanása.</p> <p>Tömegek és gépek háborúja.</p> <p>Békék, háborúk, hadviselés.</p> <p>Magyarok az első világháborúban.</p> <p>A háború következményei Oroszországban, Lenin és a bolsevikok hatalomra kerülése.</p> <p>Az Egyesült Államok belépése és az antant győzelme a világháborúban.</p> <p>Történelemformáló eszmék.</p> <p>Az őszirózsás forradalom és a tanácsköztársaság okai, következményei.</p> <p>A trianoni békediktátum, országvesztés és a Horthy-korszak kezdete.</p>	<p>makról az internetről.</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Érvek gyűjtése (pl. a háború törvényszerű kitörése, illetve annak elkerülhetősége mellett). <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Grafikonok, táblázatok elemzése, készítése az első világháború legfontosabb adatairól. – Vita. (Pl. A politikusok szerepe és felelőssége az első világháború kirobbantásában.) <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A történelmi tér időbeli változásai. (Pl. a határok újrarajzolása a háború után) – Vaktérképek készítése. (Pl. frontvonalak berajzolása.) – Az események ábrázolása időszalagon. 	<p><i>Kémia:</i></p> <p>Vegyifegyverek kémiai alapjai.</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Katonanóták archív felvételekről.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Korabeli fotók, albumok; részletek a Magyar évszázadok című tévésorozatból.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Játékfilmek részletei (Pl. Jean Renoir: A nagy ábránd; Stanley Kubrick: A dicsőség ösvényei; Delbert Mann: Nyugaton a helyzet változatlan stb.)</p> <p><i>Informatika:</i></p> <p>Adatok gyűjtése történelmi eseményekről és személyekről az interneten.</p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, jelentőség, történelmi nézőpont.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoport, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági teljesítmény, politika, állam, államforma, államszervezet, birodalom, szuverenitás, háború, hadsereg, antant, központi hatalmak, front, állóháború, hátország, bolsevik, tanácsköztársaság, vörösteror, fehérteror, különítményes, megtorlás, kisantant.</p>	
<p>személyek kronológia topográfia</p>	<p>Tisza István, Lenin, Károlyi Mihály, Horthy Miklós, II. Vilmos, 1914-1918 az első világháború, 1917 bolsevik hatalomátvitel Oroszországban, 1920. június 4. trianoni békediktátum</p>	

	Szarajevó, Szerbia, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Órvidék, Erdély, Csehszlovákia, Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Románia, Ausztria		
Tematikai egység	Együttélés a Kárpát-medencében		órakeret 8 óra
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A határon túli magyarok	<ul style="list-style-type: none"> – Határon túli magyarlakta területek. – Fordulópontok a határon túli magyarok történetében: a történelmi Magyarország felosztása, a revízió, magyarellenes megtorlások, rendszerváltoztatás. – A kisebbségi lét nehézségei egykor és ma: adminisztratív intézkedések és mindennapok. – Kivándorlás és asszimiláció. 	<p><i>Fogalmak:</i> kitelepítés, asszimiláció.</p> <p><i>Személyek:</i> Esterházy János, Márton Áron.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1944–1945 magyarellenes atrocitások.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szlovákia, Ukrajna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A határon túli magyarság története főbb fordulópontjainak áttekintése 1920-tól napjainkig. – Példák gyűjtése a határon túli magyarság életéből a hűségre és helytállásra. – A határon túli magyar kisebbségi lét nehézségeinek bemutatása. – A Kárpát-medence 1910-es és 1990 utáni etnikai térképének összehasonlítása a magyarság és a nemzetiségek elhelyezkedése szempontjából. – Példák gyűjtése a nemzeti összetartozás megnyilvánulásairól az anyaországi és a határon túli magyarság kapcsolatában. – Példák gyűjtése a Kárpát-medence népeinek együttműködésére és konfliktusaira a történelem során. – A magyarországi nemzetiségek 19-20. századi története főbb jellemzőinek, fordulópontjainak felidézése.
A határon túli magyarok	<ul style="list-style-type: none"> – Határon túli magyarlakta területek. – Fordulópontok a határon túli magyarok történetében: a történelmi Magyarország felosztása, a re- 	<p><i>Fogalmak:</i> kitelepítés, asszimiláció.</p> <p><i>Személyek:</i> Esterházy János,</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A határon túli magyarság története főbb fordulópontjainak áttekintése 1920-tól napjainkig. – Példák gyűjtése a határon túli magyarság éle-

	<p>vízió, magyarellenes megtorlások, rendszerváltoztatás.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A kisebbségi lét nehézségei egykor és ma: adminisztratív intézkedések és mindennapok. – Kivándorlás és asszimiláció. 	<p>Márton Áron.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1944–1945 magyarellenes atrocitások.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szlovákia, Ukrajna.</p>	<p>téből a hűségre és helytállásra.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A határon túli magyar kisebbségi lét nehézségeinek bemutatása. – A Kárpát-medence 1910-es és 1990 utáni etnikai térképének összehasonlítása a Magyarország és a nemzetiségek elhelyezkedése szempontjából. – Példák gyűjtése a nemzeti összetartozás megnyilvánulásairól az anyaországi és a határon túli magyarság kapcsolatában. – Példák gyűjtése a Kárpát-medence népeinek együttműködésére és konfliktusaira a történelem során. – A magyarországi nemzetiségek 19-20. századi története főbb jellemzőinek, fordulópontjainak felidézése.
<p>A magyarországi nemzetiségek a 19. századtól napjainkig</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Magyarország nemzetiségi arányainak változása. – Az asszimiláció folyamata. – Fordulópontok a nemzetiségek történetében: 1848–49-es szabadságharc, a történelmi Magyarország felosztása, a magyarországi németek kitelepítése. – A hazai cigány/roma népesség története. – A nemzetiségi jogok a mai Magyarországon. 		

<i>Tematikai egység</i>	<i>Népesedés és társadalom</i>		<i>órakeret 3 óra</i>
<i>Témák</i>	<i>Altémák</i>	<i>Fogalmak és adatok/Lexikák</i>	<i>Fejlesztő feladatok</i>
A hagyományos/ agrártársadalmak	<ul style="list-style-type: none"> – Letelepedés és élelemtermelés: növénytermesztés és állattenyésztés. – Önellátás, árutertermelés, kereskedelem. – A népességnövekedés korlátai. – A hagyományos társadalom (hierarchia és család). 	<p><i>Fogalmak:</i> háziasítás, nagy pestisjárvány, népességrobbanás, migráció, multikulturalizmus, terrorizmus, globalizáció.</p> <p><i>Személyek:</i> Semmelweis Ignác.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A népesedés nagy korszakainak és azok jellemzőinek felidézése. – Információk gyűjtése az élelemtermelés fejlődéséről (például régészeti leletek alapján). – A népességváltás okainak és következményeinek bemutatása. – Hasonlóságok és különbségek megállapítása az egyes népesedési korszakok és folyamatok között. – Vita a modern kori demográfiai folyamatokról és azok várható hatásairól.
A hagyományos/ agrártársadalmak	<ul style="list-style-type: none"> – Letelepedés és élelemtermelés: növénytermesztés és állattenyésztés. – Önellátás, árutertermelés, kereskedelem. – A népességnövekedés korlátai. – A hagyományos társadalom (hierarchia és család). 	<p><i>Fogalmak:</i> háziasítás, nagy pestisjárvány, népességrobbanás, migráció, multikulturalizmus, terrorizmus, globalizáció.</p> <p><i>Személyek:</i> Semmelweis Ignác.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A népesedés nagy korszakainak és azok jellemzőinek felidézése. – Információk gyűjtése az élelemtermelés fejlődéséről (például régészeti leletek alapján). – A népességváltás okainak és következményeinek bemutatása. – Hasonlóságok és különbségek megállapítása az egyes népesedési korszakok és folyamatok között. – Vita a modern kori

			demográfiai folyamatokról és azok várható hatásairól.
A modern/ipari társadalmak	<ul style="list-style-type: none"> – Az ipari forradalmak hatásai: népességrobbanás és városiasodás. – Népességnövekedés a fejlődő és népességfogyás a fejlett világban. – A migráció. – A modern/ipari társadalom (egyenjogúság és individualizmus). – A női szerepek változásának áttekintése a történelem során. 		
Tematikai egység	A demokratikus állam		órakeret 7 óra
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<p>A modern demokrácia gyökerei</p> <p>A modern magyar állam</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Az athéni demokrácia működése. – A parlamentáris rendszer működése Nagy-Britanniában. – Az elnöki rendszer működése az Amerikai Egyesült Államokban. – Az Alaptörvény. – Az Országgyűlés, a kormány és az igazságszolgáltatás. – Az országgyűlési és önkormányzati választási rendszer 	<p><i>Fogalmak:</i> népgyűlés, hatalmi ágak, alkotmány, elnök, általános választójog.</p> <p><i>Személyek:</i> Periklész, George Washington.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. 5. sz. az athéni demokrácia fénykora, 1776 az amerikai Függetlenségi nyilatkozat, 2012 Magyarország Alaptörvénye.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A demokrácia kialakulása, állomásainak felidézése és működésének jellemzése a különböző történelmi korszakokban. – Csoportos szerepjáték demokratikus döntéshozatalról (pl. az athéni demokráciában). – Demokratikus döntéshozatal ábrázolása egy folyamatában. – A brit parlamentáris és az amerikai elnöki rendszer összehasonlítása. – Áttekintő ábra értelmezése a magyarországi ál-

			lamszervezetről és a választási rendszerről.
Tematikai egység	Totális diktatúrák		Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	A XIX. század nagyhatalmainak ellentétei, a gyarmatosítás alakulása az előző évfolyam tanulmányai alapján. Az első világháború nagy csatái, új fegyverei, és a világegés következményei.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri, hogy a háborút lezáró békéket kizárólag a győztesek érdekeinek megfelelően kötik meg. Felismeri a háború és a válságok következményeként a szélsőséges politikai erők befolyásának növekedésének és hatalomra jutásának veszélyeit, azonosítja a modern diktatórikus rendszerek jellemzőit, és elítéli azokat.</p> <p>Megismeri a háború utáni rendezést és következményeit. Képes nyomon követni térképen a területi változásokat. Megérti a történelmi összefüggéseket, egyszerűbb háborús forrásokat képes elemezni. Felismeri, hogy a két világháború közötti időszak a demokráciák és diktatúrák közti vetélkedés jegyében telt el.</p>		
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<p>A Párizs környéki békék. Európa új arca.</p> <p>A kommunista diktatúra a Szovjetunióban Sztálin, a diktátor. A GULAG rendszere. Birodalmak.</p> <p>A gazdasági világválság az Egyesült Államokban és Európában.</p> <p>Nemzetiszocializmus Németországban, Hitler a diktátor.</p> <p>A náci terjeszkedés kezdetei Európában.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Ismeretek szerzése a békekötés dokumentumaiból (pl. új országhatárok). – Statisztikák összevetése (pl. az európai nagyhatalmak és gyarmataik területük, népességük, ásványkincseik alapján). <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Feltevések megfogalmazása a számunkra igazságtalan békéről. – Az első világháború utáni békék történelmi következményei, és az abból eredő újabb konfliktusok felismerése. – Többféle képpen értelmezhető szövegek és képi dokumentumok elemzése. <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A gazdasági világválság magyarázata, összehasonlítása napjaink gazdasági folyamataival. – Diagramok készítése (pl. termelési és munkanélküliségi adatokból). <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Az események és az évszámok elhelyezése a térképen. 	<p><i>Földrajz:</i></p> <p>Kelet- és Közép-Európa térképe.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Dokumentum- és játékfilmek, fotók, albumok. Játékfilmek (pl. Chaplin: Modern idők, A diktátor), rajzfilmek (pl. Miki egér), Walt Disney stúdiója (pl. Hófehérke és a hét törpe).</p> <p><i>Építészet</i> (pl. W. Gropius, F. L. Wright, Le Corbusier), szobrászok (pl. H. Moore) és festők (pl. H. Matisse, P. Picasso, M. Duchamp, M. Chagall, S. Dali).</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Neoklasszicizmus (pl. Stravinsky: Purcinella).</p>	
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, interpretáció, történelmi nézőpont.		

Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, megkülönböztetés, kirekesztés, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, város, nemzet, nemzetiség, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, gazdasági válság, politika, állam, államforma, államszervezet, egyeduralom, demokrácia, parlamentarizmus, diktatúra, közigazgatás, birodalom, szuverenitás, személyi kultusz, GULAG, totális állam, nemzetiszocializmus, antiszemitizmus, fasizmus.	
személyek kronológia topográfia	Sztálin, Hitler 1929. a nagy gazdasági válság, 1933. náci hatalomátvétel, 1936 berlini olimpia, 1938 Anschluss Szovjetunió, Szibéria, Németország, Szudéta-vidék, Rajna -vidék	
Tematikai egység	A Horthy-korszak	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A dualizmus korának Magyarországa. Korábbi olvasmányok a trianoni békediktátumról és a trianoni Magyarországról. Iskolai megemlékezések: a nemzeti összetartozás napja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló azonosítja nemzeti önvédelem és az önfeladás közötti különbséget, felismeri a politikai kalandorság jellemzőit és következményeit. Tudatosul benne a trianoni békediktátum és országcsönkítés igazságtalansága, és nemzeti sorstragédiaként éli meg azt. Megérti, hogy egy-egy nemzet érdekérvényesítése legtöbbször egy másik nemzet kárára történik, így a vesztes fél ezt nem egyszer végzetes katasztrófaként éli meg. Az ismeretek, információk, érvek, ellenérvek egymással szembe- és egymás mellé állításával önálló véleményt alkot az adott korszakról. Ezek alapján a korszak és szereplői tevékenységének kiegyensúlyozottan értékeli, elismerve azok eredményeit, de nem elhallgatva bűneit sem. Felismeri, hogy a két háború közötti magyar politikát döntően a trianoni döntésre választ adó revízió határozta meg. Képes térképen bemutatni a Trianont követő területi változásokat, majd a revíziók ideiglenes eredményeit.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A Horthy-korszak kezdete. A Horthy korszak jellegzetességei. A kultúra, a művelődés a Horthy-korszakban. Gyermekek nevelése, oktatása. A határon túli magyarság sorsa a két világháború kö-	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Korabeli képi információforrások feldolgozása (pl. plakátok, képeslapok, újságillusztrációk). – A kor helyi és lakóhely környéki építészeti emlékeinek felkeresése. <i>Kritikai gondolkodás:</i> – Az 1918–1920 közötti folyamatok értelmezése. <i>Kommunikáció:</i> – Saját vélemények megfogalmazása történelmi helyzetekről (pl. a király nélküli Magyar Királyságról). – Információk gyűjtése, elemzése, érvek, ellenérvek felsorakoztatása (pl. a trianoni békediktátummal kapcsolatban).	<i>Biológia-egészségtan:</i> Szent-Györgyi Albert izolálja a C-vitamint. <i>Ének-zene:</i> Kodály Zoltán és Bartók Béla zeneszerzői jelentősége. <i>Vizuális kultúra:</i> Aba-Novák Vilmos: Hősök kapujának freskói Szegeden, Derkovits Gyula: Dózsa-sorozata.

zött. A revíziós politika első sikerei.	<i>Tájékozódás térben és időben:</i> – A revízió határmódosításainak nyomon követése, térképek és táblázatok segítségével.	
Értelmező kulcsfogalom	Ok és következmény, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, identitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, életmód, város, nemzet, nemzetiség, revízió, numerus clausus, pengő.	
személyek kronológia topográfia	Bethlen István, Teleki Pál, Klebelsberg Kuno, Szent-Györgyi Albert 1920-1944 Horthy –korszak, 1938 első bécsi döntés	

Minimum követelmények a 7. évfolyam végén:

A modern kor születése	<i>Fogalmak:</i> polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociáldemokrácia, tömegkultúra. <i>Személyek:</i> I. Vilmos császár, Bismarck, Lincoln, Edison, Marx. <i>Topográfia:</i> Olaszország, Németország, Egyesült Államok. <i>Évszámok:</i> 1859 (csata Solferinónál), 1861-1865 (polgárháború az Egyesült Államokban), 1871 (a Német Császárság létrejötte).
A dualizmus kora: felzárkózás Európához	<i>Fogalmak:</i> passzív ellenállás, kiegyezés, közös ügyek, dualizmus, millennium, agrárország, emigráció, amnesztia. <i>Személyek:</i> Deák Ferenc, I. Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Kandó Kálmán, Bánki Donát. <i>Topográfia:</i> Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest. <i>Évszámok:</i> 1867 (a kiegyezés), 1896 (a millenniumi ünnepek).
Az első világháború és következményei	<i>Fogalmak:</i> villámháború, állásháború/állóháború, bolsevik, szovjet, háttország, kétfrontos háború. <i>Személyek:</i> II. Vilmos, Lenin, Wilson, II. Miklós. <i>Topográfia:</i> Szerbia, Szarajevó, Pétervár, Oroszország. <i>Évszámok:</i> 1914. július 28. (a világháború kirobbanása), 1914-1918 (az első világháború), 1917 (az oroszországi forradalom és a bolsevik hatalomátvétel).
Együttélés a Kárpát-medencében	<i>Fogalmak:</i> kitelepítés, asszimiláció. <i>Személyek:</i> Esterházy János, Márton Áron. <i>Kronológia:</i> 1944–1945 magyarellenes atrocitások. <i>Topográfia:</i> Szlovákia, Ukrajna.
Népesedés és társadalom	<i>Fogalmak:</i> házasítás, nagy pestisjárvány, népességrobbanás, migráció, multikulturalizmus, terrorizmus, globalizáció. <i>Személyek:</i> Semmelweis Ignác.
A demokratikus állam	<i>Fogalmak:</i> népgyűlés, hatalmi ágak, alkotmány, elnök, általános választójog.

	<p><i>Személyek:</i> Periklész, George Washington.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. 5. sz. az athéni demokrácia fénykora, 1776 az amerikai Függetlenségi nyilatkozat, 2012 Magyarország Alaptörvénye.</p>
Totális diktatúrák	<p><i>Fogalmak:</i> személyi kultusz, GULAG, totális állam, nemzetiszocializmus, antiszemitizmus, fasizmus.</p> <p><i>Személyek:</i> Sztálin, Hitler.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1933 a náci hatalomátvétel.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szovjetunió, Szibéria (munkatáborok).</p>
A Horthy -korszak	<p><i>Fogalmak:</i> revízió, numerus clausus, pengő.</p> <p><i>Személyek:</i> Bethlen István, Klebelsberg Kuno, Szent-Györgyi Albert.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1920–1944 a Horthy-korszak.</p>
A fejlesztés várt eredményei a 7. évfolyam végén	<ul style="list-style-type: none"> – Az újkori és modernkori egyetemes és magyar történelmi jelenségek, események feldolgozásával a jelenben zajló folyamatok előzményeinek felismerése, a nemzeti azonosságtudat kialakulása. – A múltat és a történelmet formáló, alapvető folyamatok, összefüggések felismerése (pl. technikai fejlődésének hatásai a társadalomra és a gazdaságra) és egyszerű, átélhető erkölcsi tanulságok (pl. társadalmi kirekesztés) azonosítása, megítélése. – Az új- és modernkorban élt emberek, közösségek élet-, gondolkodás- és szokásmódjainak azonosítása, a hasonlóságok és különbségek felismerése. – A tanuló ismerje fel, hogy a múltban való tájékozódást segítik a kulcsfogalmak és fogalmak, amelyek segítik a történelmi tájékozódás és gondolkodás kialakulását, fejlődését. – Ismerje fel, hogy az utókor a nagy történelmi személyiségek, nemzeti hősök cselekedeteit a közösségek érdekében végzett tevékenységek szempontjából értékeli, tudjon példát mondani ellentétes értékelésre. – Ismerje a XIX.-XX. század nagy korszakainak megnevezését, illetve egy-egy korszak főbb jelenségeit, jellemzőit, szereplőit, összefüggéseit. – Ismerje a magyar történelem főbb csomópontjait. – Legyen képes e hosszú történelmi folyamat meghatározó szereplőinek azonosítására és egy-egy korszak főbb kérdéseinek felismerésére. – Ismerje a korszak meghatározó egyetemes és magyar történelmének eseményeit, évszámait, történelmi helyszíneit. Legyen képes összefüggéseket találni a térben és időben eltérő fontosabb történelmi események között, különös tekintettel azokra, melyek a magyarságot közvetlenül vagy közvetetten érintik. – Tudja, hogy az egyes népek és államok a korszakban eltérő társadalmi, gazdasági és vallási körülmények között éltek, de a modernkor beköszöntével a köztük lévő kapcsolatok széleskörű rendszere épült ki. – Tudja, hogy hol kell a fontos események forrásait kutatni, és legyen képes a megismert jelenségeket, eseményeket összehasonlítani. – Ismerje a híres történelmi személyiségek jellemzéséhez szükséges

	<p>adatokat, eseményeket és kulcsszavakat.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Legyen képes a tanuló történelmi ismeretet meríteni és egyszerű következtetéseket megfogalmazni hallott és olvasott szövegekből, különböző médiumok anyagából. – Legyen képes információt gyűjteni adott témához könyvtárban és múzeumban; olvasmányairól készítsen lényegyet kiemelő jegyzetet. – Legyen képes könyvtári munkával és az internet kritikus használatával forrásokat gyűjteni, kiselőadást tartani, illetve érvelni. – Legyen képes szóbeli beszámolót készíteni önálló gyűjtőmunkával szerzett ismereteiről, és kiselőadást tartani. – Legyen képes saját vélemény megfogalmazása mellett mások véleményének figyelembe vételére, és tudjon ezekre reflektálni.
--	--

8. ÉVFOLYAM

<i>Tematikai egység címe</i>	<i>órakeret</i>
A második világháború	13 óra
A megosztott világ	10 óra
Magyarország szovjetizálása	13 óra
A forradalomtól az ezredfordulóig	10 óra
Régiók története	6 óra
Mérlegen a magyar történelem	6 óra
Múzeumi óra	3 óra
Összefoglalásra, gyakorlásra, ismétlésre szánt órakeret az éves óraszám 10%-a	7 óra
Éves óraszám	68 óra

<i>Tematikai egység</i>	<i>A második világháború</i>	<i>Óra-keret 13 óra</i>
Előzetes tudás	Az újabb háborúhoz vezető út. Események, társadalmi és kulturális törekvések, gazdasági törések a XX. század első felében. Iskolai megemlékezések: a holokauszt emléknapja.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanuló felismeri a társadalmi kirekesztés különböző formáit, elutasítja az ún. fajelméletet, felismerve annak következményeit. Tudatosulnak benne a hátrországot sem kímélő háborús pusztítások. A frontkatonák és a civil lakosság személyes sorsán keresztül felismeri a háború kegyetlenségének és a hősi helytállás kettősségét.</p> <p>Megismeri az emberiség legnagyobb háborújának fontosabb eseményeit, és önálló véleményt alkot azokról. A korszak ta-</p>	

	<p>nulmányozása során erősödik benne a társadalmi igazságosság iránti igény, az emberi jogok és a demokratikus intézményrendszerek tiszteletének fejlesztése, valamint a béke megőrzése fontosságának belátása. Tudatosulnak benne azok az okoknak, amelyek a pusztító háborúhoz vezettek, és melynek része a népirtás és a holokauszt. Képes önálló tudásbővítésre az iskolán kívül szerzett ismeretek (pl. filmek) felhasználásával. Ismeri és (pl. időszalagon, rendszerező táblán) ábrázolni tudja a háború fontosabb történései időrendjét, képes a térképen az egyidejűleg több fronton (és földrészen) is zajló események nyomon követésére. Tájékozott a háború fontosabb szereplőiről, megfelelően értékelve a tevékenységüket.</p>	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>A második világháború kezdete és első évei.</p> <p>A Szovjetunió német megtámadása. Koalíciók létrejötte. A totális háború.</p> <p>Békék, háborúk, hadviselés.</p> <p>Fordulat a világháború menetében.</p> <p>Magyarország hadba lépésétől a német megszállásig.</p> <p>A hátország szenvedései. Népiirtás a második világháborúban, a holokauszt.</p> <p>A második front megnyitásától a világháború végéig. A jaltai és a potsdami konferencia.</p> <p>Magyarország német megszállása. A holokauszt Magyarországon. Szálasi és a nyilasok rémuralma. Szovjet felszabadítás és megszállás.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Írásos források, eredeti fotók és dokumentumfilmek feldolgozása (pl. a háború kirobbanásával kapcsolatban). - Önálló ismeretszerzés, majd beszámoló filmek alapján (pl. Ryan közlegény megmentése, Schindler listája, A bukás). - Diagramok készítése, értelmezése (pl. a háborús erőviszonyok ábrázolása). - Haditechnikai eszközök megismerése. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Magyarázat arra, hogy hazánkat földrajzi helyzete és revíziós politikája hogyan sodorta bele a háborúba. - Vita, elemzések, kiselőadások tartása a Horthy-korszak revíziós politikájával kapcsolatban. - Háborús háttérintézmények (pl. hátország, hírszerzés, koncentrációs tábor, GULAG) összehasonlítása. <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Fegyverek, katonai eszközök és felszerelések bemutatása (pl. repülő, harcko- 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>Radnóti Miklós: Nem tudhatom.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>Eredeti fotók, háborús albumok.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Dokumentumfilmek (pl. a második világháború nagy csatái), játékfilmek (pl. Andrzej Wajda: Katyń; Michael Bay: Pearl Harbor – Égi háború; Joseph Vilsmaier: Sztálingrád; Andrzej Wajda: Csatorna; Ken Annikin: A leghosszabb nap; A halál ötven órája; Rob Green: A bunker).</p>

	<ul style="list-style-type: none"> csik, gépfegyverek, öltözetek). – Kiselőadások tartása, olvasmányok, filmek, elbeszélések alapján. – Érvek, ellenérvek egy-egy vitára okot adó eseményről. (Pl. Pearl Harbor megtámadása; a partraszállás.) <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – A főbb háborús események időrendbe állítása térségenként, frontonként. – Térképek elemzése, a folyamatok összefüggéseinek megértése, távolságok, területek becslése. – Egyszerű stratégiai térképek és csatatérképek készítése. 	
Értelmező kulcsfogalom	Változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, népességfogyás, migráció, életmód, gazdaság, termelés, erőforrás, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, államszervezet, diktatúra, birodalom, emberi jog, polgárjog, vallásüldözés.	
személyek kronológia topográfia	Roosevelt, Churchill, Sztálin, Teleki Pál, Szálasi Ferenc, Salkaházi Sára 1939-1945 a második világháború, 1941 június a Szovjetunió megtámadása, 1941 június hazánk hadbalépése, 1944. március 19. hazánk német megszállása, 1945 ápr. a háború vége Magyarországon Sztálingrád, Normandia, Hirosima, Don-kanyar, Auschwitz, Berlin,	
Tematikai egység	<i>A megosztott világ</i>	<i>Órakeret 10 óra</i>
Előzetes tudás	A világháborúk története. A hírek egyre gyorsabb terjedésének történetisége, a napi aktuális események figyelése, az egyre szaporodó információk befogadása. Élmények, információk merítése a XX. századdal kapcsolatban más tantárgyakból, műveltségterületekből.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési	A tanuló felismeri az európai kontinens természetellenes megosztottságának veszélyeit, képes ennek személyes sorsokon ke-	

<p>céljai</p>	<p>resztül való átélésére. Látja a nukleáris háború lehetőségének veszélyeit. Tudatosulnak benne a demokratikus és diktatórikus társadalmi rendszerek közötti különbségek az emberi szabadságjogok biztosítása terén. Feldolgozza XX. századi totális diktatúrák jellemzőit, megismeri az általuk elkövetett bűntetteket. Látja, hogy a demokrácia a közös döntés intézményrendszerének az emberi jogokat leginkább biztosító formája.</p> <p>Felismeri, hogy a közelmúlt eseményei nagyban meghatározzák napjaink történéseit. Képes önállóan tájékozódni és véleményt alkotni az adott kor fordulópontjairól, valamint különböző időszakokat összevetni, összefüggések megállapítása céljából. Érvelni tud az egyes történelmi folyamatok (pl. globalizáció) kérdésében. Képes akár egymásnak ellentmondó források értékelésére, értelmezésére a történelmi hitelesség szempontjából.</p>	
<p>Témák</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>A kétpólusú világ kialakulása.</p> <p>Az 1947-es párizsi békeszerződések.</p> <p>A kettéosztott Európa. A NATO és a Varsói Szerződés születése.</p> <p>Egyezmények, szövetségek.</p> <p>Válsággócok és fegyveres konfliktusok a hidegháború korában (Izrael Állam létrejötte, arab-izraeli és vietnami háborúk).</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Információk rendszerezése és értelmezése (pl. az Egyesült Államok és a Szovjetunió vetélkedéséről). – Információk szerzése a családok, gyermekek, nők helyzetéről a kettéosztott világban (pl. Európa nyugati és keleti felében és Észak-Amerikában). <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Kérdések megfogalmazása különféle eseményekhez kapcsolódóan. – Egymásnak ellentmondó források gyűjtése, elemzése és ütköztetése. – Érvek gyűjtése azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a globalizáció közelebb hozza vagy eltávolítja-e az egyes embereket egymástól. <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Önálló gyűjtőmunkán alapuló beszámoló (pl. a távirótól a mobiltelefonig címmel). <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p>	<p><i>Földrajz:</i></p> <p>Kisebb államok és nagyhatalmak gazdasági, területi méreteinek összevetése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>A korszak jellemző képzőművészeti alkotások. Köztéri szobrok. Modern építészet.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i></p> <p>Játékfilmek (pl. Dror Zahavi: Légihíd – Csak az ég volt szabad, Andrzej Wajda: Hamu és gyémánt).</p> <p><i>Ének-zene:</i></p> <p>Penderecki: Hirosima emlékezete; Britten, Ligeti György.</p>

	– A NATO országok és a Varsói Szerződés tagállamainak azonosítása a térképen.	
Értelmező kulcsfogalom	Történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.	
Tartalmi kulcsfogalom	Társadalom, társadalmi csoport, társadalmi mobilitás, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, adó, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog.	
<i>Személyek kronológia topográfia</i>	Truman, Hruscsov, Kennedy, Gorbacsov 1947 a párizsi béke, 1947-1991 a hidegháború évei, 1948 Izrael létrejötte, 1962 a kubai rakétaválság, 1985 Gorbacsov kinevezése, 1991 a Szovjetunió felbomlása Berlin, NSZK, NDK, Észak-és Dél-Korea	
Tematikai egység	Magyarország szovjetizálása	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A bolsevikok hatalomra kerülése Oroszországban. Tanácsköztársaság Magyarországon. A kommunista és szocialista eszmék. A második világháború következményei hazánkban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanuló megismeri Magyarország szovjet mintára történő erőszakos átalakítását, megérti a kommunista diktatúra jellegét és lényegét. Értékeli az 1956-ban az idegen elnyomás és zsarnokság ellen föllázadt emberek, közösségek bátorságát, feladatvállalását, adott esetekben hősiességét, a hazafiságra nevelés és a nemzeti öntudat megerősítése érdekében. Együtt érez a szabadságharc hőseinek és áldozatainak sorsával, szolidáris velük. Felismeri, hogy a XX. században a két totalitárius diktatúra miképpen és milyen áldozatok árán alakította a világ, és benne Magyarország sorsát. Megismeri a kommunista diktatúrák embertelenségét, az ebből fakadó elnyomás, az alacsony életszínvonal jellegzetességeit, a vasfüggöny mögötti bezártság képtelen világát. Ismeretek merít az akkor élt emberek visszaemlékezéseiből, valamint a vonatkozó múzeumok anyagából is. Véleményt fogalmaz meg, melyet képes vitában képviselni.	
Témák	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Magyarország 1945–1948 között. Kommunista diktatúra: Rákosi, a diktátor.	<i>Ismeretszerzés, tanulás:</i> – Információk, adatok, tények gyűjtése, értelmezése. (Pl. a korszak tanúinak meghallgatása, jegyzetek készítése.)	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról; Tamás Lajos: Piros a vér a pesti utcán; Márai

<p>A személyes szabadság korlátozása, a mindennapi élet az ötvenes években. Hétköznapiak és ünnepek.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az 1956-os események nyomán követése több szálon. Adatgyűjtés, fotók, filmek, a Terror Háza Múzeum meglátogatása. Vitaforum a visszaemlékezésekről. <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Történelmi személyiségek (pl. Rákosi és társai) jellemzése. - A felszámolt polgári életforma és az új életkörülményeinek összehasonlítása. <p><i>Kommunikáció:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Saját vélemény megfogalmazása a Rákosi-diktatúráról. <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - A magyar internálótáborok helyének megkeresése Magyarország térképén (pl. Recsk, Hortobágy). 	<p>Sándor: Mennyből az angyal.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Az ötvenes évek építészete. Az első lakótelepek. A korszak jellemző képzőművészeti alkotásai.</p> <p><i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> Játékfilmek (pl. Bacsó Péter: A tanú; Goda Krisztina: Szabadság, szerelem).</p>
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Ok és következmény, történelmi forrás, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, migráció, életmód, város, nemzet, nemzetiség; gazdaság, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet, közigazgatás, szuverenitás, demokrácia, diktatúra, emberi jog, állampolgári jog, vallásüldözés, egyházüldözés, vallásszabadság, malenkij robot, államosítás, tervgazdálkodás, ÁVH</p>	
<p><i>személyek</i> <i>kronológia</i> <i>topográfia</i></p>	<p>Kovács Béla, Rákosi Mátyás, Mindszenty József, Rajk László 1945 szovjet megszállás, választások Magyarországon, 1947 a kékcédulás választások, 1948-1953 a Rákosi-diktatúra Recsk, Hortobágy, Duna-delta</p>	
<p>Tematikai egység</p>	<p><i>A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása</i></p>	<p><i>Órakeret 6 óra</i></p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A háború után kialakuló két világrendszer, a hidegháború időszakának kezdete. Integrációs törekvések a politikai és gazdasági életben, új katonai szövetségek létrehozása. A háború után a nemzetek közötti összefogásnak egyre nagyobb a szerepe.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanuló felismeri a kommunista államberendezkedés fejlődés-képtelenségét, tudatosulnak benne a bukás körülményei és következményei. Megismeri a két világrendszer vetélkedésének főbb történéseit. Felismeri a szovjet típusú országokban végbe-menő rendszerváltozás lényegi elemeit.</p> <p>Képes a korszak főbb eseményeinek feldolgozására internet segítségével, korabeli sajtótudósítások és filmhíradók, valamint dokumentumfilmek felhasználásával.</p>	
<p>Tematikai egység</p>	<p><i>A forradalomtól az ezredfordulóig</i></p>	
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A kétpólusú világ megszűnése, az európai szovjet típusú rendszerek összeomlása. A Szovjetunió, a szovjet típusú rendszer története 1917–1990/1991 között.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanuló megismeri az 1956-ot követő kegyetlen megtorlást, tudatosul benne a társadalom és a hatalom közötti kényszerű kompromisszum eredménye és kártékony volta.</p> <p>Képes önálló vélemény alkotására a XX. század közép-kelet-európai népeinek történetéről. Megismeri hazánk útját a forradalom utáni megtorlástól a kádári időszak, a „legvidámabb barakk” főbb eseményein keresztül a rendszerváltozásig.</p> <p>A megélt és megírt történelem különbségeinek megfigyelése családtörténeti elemek felhasználásával.</p>	
<p>Témák</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>Az 1956-os forradalom és szabadságharc</p> <p>Az 1956 utáni kádári diktatúra, a megtorlás időszaka.</p> <p>A kádári konszolidáció. Élet a „legvidámabb barakkban”.</p> <p>A pártállam csődje.</p> <p>A rendszer megváltoztatása kezdetei.</p>	<p><i>Ismeretszerzés, tanulás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – október 23 a forradalom kirobbanása – pesti srácok és szabadsághősök – a forradalom lakóhelyükön és környékén – szovjet tankokkal a népakarat ellen – a forradalom jelképei – a magyar forradalom a világtörténelem színpadán– <p>Önálló információgyűjtés a kádári diktatúra éveiről. (Pl. az 1956-os forradalom hőseinek elítélése; a szervezetek létrehozása.)</p> <p><i>Kritikai gondolkodás:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Történelmi folyamat elem- 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> Dokumentum- és játékfilmek, a Mementó Szoborpark. Makovecz Imre építésze, Erdélyi Miklós művésze.</p>
		<p>Óra- ke- ret 10 óra</p>

<p>A kétpólusú világ megszűnése és a rendszerváltoztatás Magyarországon</p> <p>Magyarország a rendszerváltoztatás után</p>	<p>zése (pl. Magyarország útja a kommunizmustól szocializmus bukásáig).</p> <p>– Érvek gyűjtése ugyanazon korszak egyik, illetve másik történelmi szereplője mellett, illetve ellen.</p> <p><i>Kommunikáció:</i></p> <p>– Beszélgetés a Kádár-rendszer élő tanúival.</p> <p><i>Tájékozódás térben és időben:</i></p> <p>– Gazdasági, társadalmi, kulturális különbségek a magyar és a korabeli nyugat-európai társadalmak között.</p> <p>– A Szovjetunió és a szocialista rendszer országainak válsága.</p> <p>– Az ellenzék megszerveződése Magyarországon.</p> <p>– A tárgyalásos rendszerváltoztatás.</p> <p>– A kétpólusú világ megszűnése.</p> <p>– Az első szabad országgyűlési és önkormányzati választás.</p> <p>– Antall József kormánya.</p> <p>– A demokrácia és a piacgazdaság kiépítése.</p> <p>– A többpártrendszer működése.</p> <p>– Gazdasági válság és felzárkózás – vesztesek és nyertesek.</p> <p>– A társadalom átalakulása.</p> <p>– Magyarország NATO-tagsága.</p>	
<p>Értelmező kulcsfogalom</p>	<p>Változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, interpretáció, történelmi nézőpont.</p>	
<p>Tartalmi kulcsfogalom</p>	<p>Társadalom, társadalmi csoport, identitás, társadalmi mobilitás, felemelkedés, lesüllyedés, elit réteg, középréteg, alsó réteg, migráció, életmód, város, gazdaság, gazdasági tevékenység, gazdasági rendszer, termelés, erőforrás, gazdasági szereplő, gazdasági</p>	

	<p>kapcsolat, gazdasági teljesítmény, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac, politika, állam, államforma, köztársaság, államszervezet,</p> <p>parlamentarizmus, közigazgatás, szuverenitás, népképviselő, demokrácia, diktatúra, emberi jog, polgári jog, vallás, Molotov koktél, sortűzek, munkásőrség, MSZP, KISZ, úttörő, termelősövetkezet, háztáji, maszek, gulyáskommunizmus, rendszerváltás, privatizáció, jogállam, többpártrendszer.</p>		
<p>személyek</p> <p>kronológia</p> <p>topográfia</p>	<p>Nagy Imre, Kádár János, Gorbacsov, Reagan, II. János Pál, Antall József, Göncz Árpád, Horn Gyula, Orbán Viktor</p> <p>1956. okt.23. a forradalom kitörése, 1956. november 4. a szovjet támadás, 1956-1989 a Kádár-korszak, 1989-1990 a rendszerváltás, 1990 az első szabad választások, 1999 Magyarország belép a NATO-ba,</p> <p>Corvin-köz, Mosonmagyaróvár</p>		
Tematikai egység	Régiók története		órakeret 6 óra
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<p>Magyarország és az Európa Unió</p> <p>Közép-Európa</p> <p>Az Amerikai Egyesült Államok</p> <p>India</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Az Európai Unió születése és bővülése. – Az európai integráció céljai, eredményei és gondjai. – Magyarország európai uniós tagsága. – A régió sajátosságai (jellemzően kontinentális helyzet, birodalmi függés és nemzeti sokszínűség). – A második világháború hadszíntere. – A szovjet megszállás. – A visegrádi együttműködés. – Az Amerikai Egyesült Államok létrejötte. – Az amerikai polgárháború okai és eredményei. – Az Amerikai Egyesült Államok világhatalommá válása. 	<p><i>Fogalmak:</i> integráció, euró, Európai Unió, visegrádi együttműködés, polgárháború, nagy fal, hinduizmus, buddhizmus, kasztrendszer, Korán.</p> <p><i>Személyek:</i> Lincoln, Gandhi, Mao Ce-tung.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1957 a római szerződés, 1992 a maastrichti szerződés, 2004 Magyarország belép az Európai Unióba.</p> <p><i>Topográfia:</i> Brüsszel, Lengyelország, Csehország, Közel-Kelet, Izrael.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Az Európai Unió céljainak felidézése. – Az európai integráció eredményeinek és problémáinak áttekintése. – A közép-európai régió középkori, újkori és mai térképeinek összehasonlítása. – A közép-európai népek helyzetének összehasonlítása a középkortól napjainkig. – Az Amerikai Egyesült Álla-

Kína	<ul style="list-style-type: none"> – Az indiai civilizáció vallási és kulturális alapjai. – A brit gyarmati uralom. – Gandhi és a függetlenségi mozgalom. <p>A jelenkori India ellentmondásai.</p>		<p>mok szuperhatalmi helyzetének elemzése és értékelése katonai, politikai, gazdasági és kulturális téren.</p>
A Közel-Kelet	<ul style="list-style-type: none"> – A kínai civilizáció vallási és kulturális alapjai. – Kína félgymati sorban. – A japán megszállás. – Mao Ce-tung és a kommunista diktatúra. <p>A gazdasági óriás.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Az Oszmán Birodalom felbomlása. – Izrael állam létrejötte. – Az olaj szerepe a régió történetében. – Az iszlám és az iszlamizmus. <p>Etnikai, vallási és gazdasági törésvonalak.</p>		<ul style="list-style-type: none"> – Kína világ-gazdasági és világpolitikai szerepének megvitatása. – A közel-keleti konfliktusról megfogalmazott álláspontok és érvek azonosítása, beszélgetés a békés megoldási módokról.

<i>Tematikai egység</i>	<i>Mérlegen a magyar történelem</i>		<i>órakeret 6 óra</i>
<i>Témák</i>	<i>Altémák</i>	<i>Fogalmak és adatok/Lexikák</i>	<i>Fejlesztési feladatok</i>
Lábnyoma-ink a nagyvilágban A magyar megmaradás kérdései	<ul style="list-style-type: none"> – Világjáró magyarok (utazók, felfedezők). – Tudósok és feltalálók (pl. informatika, autóipar, űrkutatás). – Világraszóló sportsikerek – magyarok az olimpiákon. – Magyar művészek a világban. <ul style="list-style-type: none"> – Magyarország, mint szuverén európai hatalom a középkorban. – A török kor: a középkori örökség pusztulása és az etnikai arányok romlása. – Az Osztrák-Magyar Monarchia, a Közép-Európát sikeresen egyesítő birodalom. – Trianon máig tartó hatásai: a kisállami lét kényszerpályái a nagyhatalmak árnyékában. – Új típusú kapcsolatépítés a rendszerváltoztatás után a kisebbségbe került magyarsággal. <p>A magyar megmaradás titkai: szabadságharcok, békés építkezés.</p>	<p><i>személyek (altémánként 1-2):</i> Julianus barát, Kőrösi Csoma Sándor, Magyar László; Neumann János, Csonka János, Galamb József, Kármán Tódor; Papp László, Puskás Ferenc, Egerszegi Krisztina, Balczó András; Liszt Ferenc, Munkácsy Mihály, Kodály Zoltán, Bartók Béla, Korda Sándor.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Valamely területen kiemelkedő eredményt elérő magyarok tevékenységének felidézése, bemutatása. – A Magyar Királyság középkori sikeressége okainak felidézése. – Érvék gyűjtése a Habsburg Birodalomhoz tartozásunk előnyei és hátrányai mellett a 18. században és a 19. század első felében. – Levert szabadságharcaink értékelése az utóbb elért eredmények alapján.

Minimum követelmények a 8. évfolyam végén:

<p>A második világ-háború</p>	<p><i>Fogalmak:</i> tengelyhatalmak, furcsa háború, hadigazdaság, totális háború, zsidóüldözés, holokauszt, gettó, deportálás, partizán. <i>Személyek:</i> Churchill, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc. <i>Topográfia:</i> Lengyelország, Sztálingrád, Don-kanyar, Normandia, Auschwitz, Berlin, Jalta, Hirosima. <i>Évszámok:</i> 1939. szeptember 1. (a második világháború kirobbanása), 1941. június 22. (Németország megtámadja a Szovjetuniót), 1941. június 27. (Magyarország hadba lépése), 1941. december 7. (Pearl Harbor, az Egyesült Államok hadba lépése), (1943. január (a doni katasztrófa), 1943. február eleje (a sztálingrádi csata vége), 1944. március 19. (Magyarország német megszállása), 1944. június 6. (a normandiai partraszállás,), 1944. október 15-16. (Horthy kiugrási kísérlete, Szálasi hatalomátvétele), 1945. április (a háború vége Magyarországon), 1945. május 9. (Európában befejeződik a háború), 1945. szeptember 2. (Japán kapitulációja).</p>
<p>A megosztott világ</p>	<p><i>Fogalmak:</i> tervgazdaság, piactudomány, beat-korszak, olajárrobbanás, atomkatasztrófa, mamutcégek, nemzetközi pénzvilág, csúcstechnológia. <i>Személyek:</i> Brezsnyev, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, II. János Pál. <i>Topográfia:</i> Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia, Csehország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Németország, Prága, Csernobil. <i>Évszámok:</i> 1962 (a kubai rakétaválság), 1968 (a „prágai tavasz”, nyugati diáklázadások), 1989 (a berlini fal lebontása), 1991 (a Varsói Szerződés és a KGST felszámolása, a Szovjetunió felbomlása), 1991-1999 (a délszláv háború), 1991-2004 (Jugoszlávia felbomlása), 1993 (Csehszlovákia szétválása, Csehország és Szlovákia létrejötte), 1999 (Jugoszlávia NATO bombázása).</p>
<p>Magyarország szovjetizálása és az 1956-os forradalom</p>	<p><i>Fogalmak:</i> népbíróságok, államosítás, internálás, pártállam, ÁVH, kitelepítések, tervgazdaság, kollektivizálás, szövetkezet, tömegpropaganda, <i>Személyek:</i> Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Mindszenty József, Nagy Imre, Kádár János. <i>Topográfia:</i> Debrecen, Recsk, Hortobágy. <i>Évszámok:</i> 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (a második köztársaság és az új forint), 1947 (a kékcédulás választások, a párizsi béke), 1956. október 23. (forradalom kitörése), 1956. november 4. (a forradalom leverésének kezdete).</p>
<p>A forradalomtól az ezredfordulóig</p>	<p><i>Fogalmak:</i> munkásörtség, konszolidáció, népfelkelés, puha diktatúra, amnesztia, háztáji, pártállam, szamizdat, demokratikus ellenzék, privatizáció, rendszerváltás/rendszerváltozás, pluralizmus, demokratikus intézményrendszer, jogállam <i>Topográfia:</i> Salgótarján, Szászhalombatta, Bős-Nagymaros, Monor, Lakitelek, Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Várvidék (Burgenland). <i>Évszámok:</i> 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése), 1968 (az új gazdasági mechanizmus), 1985 (monori találkozó), 1987 (a lakiteleki</p>

	találkozó), 1989 (Nagy Imre 1990 (szabad, többpárti választások Magyarországon), 1991 (a szovjet csapatok távozása hazánkból), 1999 (csatlakozás a NATO-hoz), 2004 (Magyarország EU-tag lett) és mártírtársainak újratemetése, a harmadik köztársaság kikiáltása).
Régiók története	<i>Fogalmak:</i> multikulturalizmus, terrorizmus, migráció, integráció, euró, internet, tömegkommunikáció.
Mérlegen a magyar történelem	<i>Személyek:</i> Julianus barát, Kőrösi Csoma Sándor, Magyar László; Neumann János, Csonka János, Galamb József, Kármán Tódor; Papp László, Puskás Ferenc, Egerszegi Krisztina, Balczó András, Liszt Ferenc, Munkácsy Mihály, Kodály Zoltán, Bartók Béla, Korda Sándor.